cluſus ſit: poſſit intelligi. Ideo mihi cathedrā pe
tri: ⁊ fidē aplico oꝛe laudatā cēſui cōſulendā: īn
de nūc aīe mee poſtulās cibū. vñ olim xpi veſti
mēta ſuſcepi. Neq; vero vaſtitas tāta elementi
liquētis: ⁊ interiacēs latitudo terrarꝫ: me ab pre
cioſe margarite potuit inquiſitione ꝓhibere. Ubi
cūq; fuerit coꝛpꝰ: cōgregabūtur ⁊ aq̄le: ꝓfligato
a ſobole mala patrimonio apud nos ſolos icoꝛ
rupta patrū omnino ſeruat̄ auctoꝛitas. Ibi ceſpi
te terra ſecūdo dñici ſemīs puritatē cēteno fru
ctu refert. Hic obꝛuta ſulcis frumēta: loliū: aue
naſq; degenerāt. Nūc in occidēte ſol iuſticie oꝛi
tur. In oꝛiēte aūt lucifer ille qui ceciderat ſup
ſidera poſuit thꝛonū ſuū. Uos eſtis lux mundi:
vos ſal terre: voſ vaſa aurea ⁊ argētea. Hinc va
ſa teſtea: virgā ferreā ⁊ eternū operiūtur incen
diū. Quāuis igit̄ tui me terreat magnitudo: tñ
inuitat hūanitas. A ſacerdote victimā ſalutarē
a paſtoꝛe p̄ſidiū ouis flagito. Faceſcat inuidia ro
mani dñij ⁊ culmīs recedat ambitio. Cū ſucceſ
ſoꝛe piſcatoꝛis xpi diſcipulo loquoꝛ: ego nullū
premiū niſi xpm ſequēs beatitudini tue. i. cathe
dre petri cōione cōſoꝛtioꝛ. Sup illā petrā eccl̄ia
fundatā ſcio: quicūq; extra domū agnū come
derit: ꝓphanuſ eſt. Siqs in noe archa nō fuerit
peribit regnāte diluuio. hec omnia Hiero. ad Da
maſum papā. xxiiij. q. i. Quoniā.

¶ Nonus titulus de diuina grā. ¶ De duodeci
ꝓprietatibꝰ diuine gratie ad ſimilitudinē lucis
materialis. ¶ Capitulū pmū.

EMitte lucē tuā
⁊ veritatē tuā: ipſa me deduxe
rūt ⁊ adduxerūt in mōtē ſcm̄
tuū ⁊ in tabernacl'a tua. pſ. xlij.
Cōſiderās ꝓpheta neceſſitatē
diuine grē: quā lucē vocat: qꝛ ſine ea nullus ſal
uat̄: ⁊ vtilitatē: qꝛ p eā hō bene opatur: ⁊ cauſa
litatē: qꝛ a ſolo deo dat̄: ſm illud qð in alio: ait.
pſ. lxxxiij. Grām ⁊ gloꝛiā dabit dñs: ⁊ nō alius:
ideo ip̄am lucē grē a deo petit: dicēs. Emitte lu
cē tuā ⁊c̄. Loquēs aūt Io. euāgeliſta de verbo
incarnato. Erat lux vera que illumiat omnē ho
minē veniētē in hūc mūdū. Et eſt ibi diſtributio
accōmoda: ſi loq̄mur de lumie gratie. Nā de lu
mine grē nō eſt verꝫ ſimpliciter. Non eni oēs ho
mines illuminant̄ a grā: ⁊ infideles ⁊ iniq q chri
ſtiano noie gloꝛiant̄. Sed qcūq; illuminant̄ non
ab alio q̄; a xpo illuminant̄ q quidē inq̄tū deꝰ
datoꝛ eſt oīs gratie. vna cū pr̄e ⁊ ſpūſcō: inq̄tum
vero hō receptoꝛ erat grē. Uñ dr̄ Luc. ij. Gratia
dei erat in illo. Et qꝛ vnūqðq; q̄to ꝓpinquius
eſt pꝛincipio influētī: tāto plus recipit de influē
tia eius. Ut patꝫ p exēplū de appꝛopinquāte ad
ignē: ⁊ de flumie ꝓpe mare. Hinc eſt qꝫ aīa chri
ſti ꝓpinquiſſima: imo vnita v̄bo dei a quo oīs
gratia recepit copioſiſſime grām quaſi infinitaꝫ
ſcꝫ q̄tū creatura eſt capax recipere. Uñ ⁊ de ipo
intelligit̄ dictū Io. i. Nō eni dat deꝰ ad mēſurā
ſpm̄. i. gratiā ſpūſſancti vꝫ xpo hōi. Alijſ q̄dē da
tur mēſuratim ſm determiatā virtutē. Sꝫ xpo
a pꝛincipio ſue cōceptōis fuit data tāta: qꝫ in eo
nō poterat creſcere. Et iō qñ dr̄ Luc. ij. Ieſus p
ficiebat etate ⁊ grā: intelligit̄ nō ſm habitū inte
rioꝛē: ſed ſm actū exterioꝛē ſeu apparētiā: quia
ſm qꝫ creſcebat etate ⁊ ſtatura: ita faciebat opa q̄
oſtendebāt maioꝛē grām ſanctitatis. Nos autē
creſcere poſſumꝰ quotidie p bona opa. Et ad
hoc hoꝛtat̄ apl'us fideles dicēs. ij. Coꝛ. vj. Hoꝛta
mur vos ne in vacuū grāꝫ dei recipiatis. In va
cuū recipit ⁊ fruſtra: qui ī ea nō ſe exercet vt au
geat̄. Et qꝛ vt dicit ph'ſ in. v. metha. Pꝛimū in
vnoquoq; genere eſt regula ⁊ cā alioꝝ iō cū xps
ſit pꝛimū in genere recipientiū grāꝫ de plenitu
dine eiꝰ vt ſcribit̄ Io. i. ſcꝫ ex merito eiꝰ ⁊ exēplo
eiꝰ: nō qꝫ ð ſua ſit aliq̄d diminutū. §. I.

Eſt autem duplex gra
ſm b. Tho. in ſūma: ⁊ alios doctoꝛes ſcꝫ gratuꝫ
faciēs ⁊ gratis data: ⁊ vtraq; ſemp pleniſſime in
xpo. Grā vtraq; dr̄: qꝛ gratis dat̄ ⁊ ſine meritis
noſtriſ. Magna aūt drā eſt inter vtrāq;. Pꝛimo
qꝛ grā gratū faciēs eſt ꝓpꝛie bonoꝝ: qꝛ nullus
ſine ea eſt vere bonꝰ ⁊ oīs bonus eā hꝫ. Sꝫ grā
gratis data eſt cōis bonis ⁊ malis. Naꝫ ꝓphete
fuerūt aliqui boni vt Iſaias: Hieremias: ⁊ hꝰ.
Alij mali vt Balaā: Saul: ⁊ alij: miracula fecerūt
apl'i. Fecerūt ⁊ magi ꝓpharaonis repꝛobi. Et iō
qꝫ quis nō habeat nō hꝫ triſtari ex quo cū ea pt
eſſe malus ⁊ ſine ea bonus. Secūdo grā gratuꝫ
faciēs: eſt quoddā donū habituale in aīa ſm b.
Tho. pꝰ 2ᵉ. q. cx. vel quidaꝫ influxus ſeu radiꝰ a
diuina luce infuſus in aīa ad ſui vtilitatē: quod
q̄dē ſemp pmanet in aīa: faciēs eā deo gratā: et
opera eiꝰ bona meritoꝛia. Semp dico pmanet
niſi qs ſe ea puet: hoc aūt accidit p quodlibet
moꝛtale. Qū eni quis aliqð coꝝ ppetrat ex toto
amittit grām nec eſt in ſua poteſtate eā recupera
re niſi deus ſua miſericoꝛdia eā infundat: qð fa
cere ſolꝫ. ſuertēdo peccatoꝛē ad penitētiā. Ro.
v. Iuſtificati gratis grā ipſius. Alias autē deus
nunq̄; aufert hōi grām ſine culpa ſua. Sed grā
gratis data diuidit̄ in nouem genera vt ponit
apl's. i. Coꝛ. xij. vbi ait. Diuiſiones gratiarū ſunt
idē dñs ſcꝫ datoꝛ eoꝝ. Alij dat̄ p ſpm̄ ſermo ſa
piētie: alij ⁊c̄. Et hꝰ gratie nō ſūt in aīa p modū
habitus fixe: ſed p modū paſſiōis trāſeuntis. Nā
illi qui ſunt veri ꝓphete: nō hñt ꝯtinue ꝓphetiā
in mēte: vt ꝓpheterēt ad placitū ſuū: ſpūſſanctus
tāgit coꝛda eoꝝ. Uñ ⁊ heliſeus dixit de ſunami
te. Aīa eius in amaritudie eſt: ⁊ dñs celauit a me.
Similiter q faciūt miracula: nō ſemp poſſūt ea
facere ad libitū: ſed qñ deus dat eis talē vtutē
Uñ ⁊ ſubtrahit̄ iſta gratia gratis data ſine culpa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hab̄ ētis. Tertio differūt: q2 grā gratū faciētē qui
bȝ oēs eius ptes .i. effect⁹ ad ſalutez neceſſarios
vȝ v̄tutes que ab ea pcedūt oēs poſſidet. Sed
grām gratis datā nulli ſimul hn̄t oēs ptes eius
Sed quis bȝ pphetiā: alius v̄tutē faciēdi mira
cula: alter ſermonē ſapie vel ſcie. Et ſi aliqs ha/
beret plura ex his: nō ſimul ea hȝ. Solus xp̄us
fuit q omnē ⁊ ſūmū gradū oīs gratie ſp habuit
vtrinſcȝ. Et de hoc: de pe. di. ij. querendū. ⁊ Jo.
i. dr̄. Plenū grē ⁊ v̄itatis. Quia igit̄ gratia gratū
faciēs eſt illa que eſt nobis neceſſaria: ideo hāc
poſtulat. ps. xlij. dicēs. Emitte ⁊c̄. Ubi tria nota
Precioſitatē eius admirādā: ibi Emitte lucem
tuam ⁊ veritatem tuam.
Operoſitatē ei⁹ ꝯſectandā: ibi. Ipa me dedu. ⁊c̄.
Felicitatē ex fide amplexādā. ibi. Et addu. ī mō.
ſ. t. ⁊ in. t. t. .§. II.

Primuz. ſ. nobilitas et

pcioſitas gratie patet ex hoc q aſſimilatur luci.
Emitte inquit lucē tuā. Sed quid pcioſius luce
eſſe valet: cū ipſe deus lux dicat̄ .i. Jo. i. De⁹ lux
eſt: ⁊ tenebre in eo nō ſunt vlle. Eſt tn̄ de⁹ lux in/
creata ⁊ eſſentialis. gratia autē lux creata ⁊ acci
dētalis: p quā ipa lux increata ſeu veritas ⁊ ver
bū diuinū nobis mittit̄ ⁊ habet̄. Un̄ poſt lucem
ſubdit: ⁊ v̄itatē tuā ſcȝ mitte. De ipa grā loquēs
petr⁹ in canonica ſua ait. Maxima ⁊ pcioſa no/
bis donauit ſcȝ deus vt ſcim⁹ diuine nature cō/
ſortes: vȝ p lucē grē. Sed vt magis clareſcat p/
cioſitas grē: notabimus. xij. pprietates eius ad
ſimilitudinē lucis materialis. Primo eſt primi
tiua in exordijs. Scd̄o eſt multiplicatiua in me
dijs. Tertio eſt reductiua a deuijs. Quarto ē de
claratiua in dubijs. Quinto eſt letificatiua ī gau
dijs. Sexto eſt penetratiua ī dyaphanis. Septio
eſt ſtatim ſparſiua in ſpacijs. Octauo ē incoinq/
natiua a ſpurcicijs. Nono ē illumīatiua in tene/
bris. Decio eſt ꝯfortatiua in egris. Undecio eſt
augmētatiua in radijs. Duodecio eſt decoratiā
in eſſentijs. De primo dicit Sapiēs. Primo om
niū creata eſt lux. Quod d̄clarat moiſes dicēs
q p̄mo die ex omniū dixit de⁹. Fiat lux: ⁊ facta eſt
lux. Hāc lucē dic̄ magiſter in hiſtoria ſcholaſti/
ca fuiſſe quādā nubē luciſſimā: q̄ exercuit of/
ficiū ſolis vſqȝ ad quartā diē qn̄ creatus eſt ſol
Sed alij ſubtilius dicūt hāc lucē fuiſſe ſolē cre
atū tūc in forma ſua ſubſtātiali ⁊ materia. Sed
q̄rta die additā fuiſſe ei quādā pprietatē accidē
talē c⁹ reſpectu dr̄ fact⁹ cū luna ⁊ ſtellis. Aug⁹.
adhuc pfūdius dic̄ naturā angelicā tūc forma
tā. ſ. luce grē ꝯſumate: ⁊ cōfirmatā in grā ad deū
ꝯuerſā ⁊ ſperatā a tenebris maloꝝ q de celo ceci
derūt. Quocūqȝ mō accipiat̄ lux ē pma ī exordi
is dierū. Sic lux grē ē pmū donū qd̄ cōicat de⁹
creature rōnali: vt valeat eū poſſidere. Et poſt/
ea apl̄s ī ſuis ep̄lis pncipiū ſalutatōis a grā ex/
ordit̄ dicēs. Grā vobis ⁊ pax a deo p̄re ⁊ a dn̄o
ieſu xp̄o. Hāc eis p oib⁹ optās vt pcioſius oibus
Tota eni v̄tus nature nō poſſet vnā aīam duce/
re ad grām. Sȝ minim⁹ grad⁹ grē eā pducit ad
illā. Et iō bn̄ dic̄ b. Amb. Potior ē grā q̄ȝ natu/
ra. de cōſe. di. ij. reuera. Scd̄o lux ē mlt̄plicatiā
in medijs. Uidem⁹ eni q de mane orto ſole: lux
eius ē ī oriēte: ī occidēte: meridie: ⁊ ſeptētrione
Quinimo de nocte qn̄ ſol curſū ſuū ī emiſperio
qd̄ eſt ifra nos cōplet multiplicat̄ radij ei⁹ vſqȝ
ad celū: ⁊ reuerberati in lunā ⁊ ſtellas: facit eas
lumīoſas: q̄ ex ſe ⁊ pcipue luna nō hȝ lumē: ſȝ a
ſole recipit. Et illa reuerberatio in lunā: fac̄ nos
videre lunā ⁊ ſtellas qn̄ aer eſt ſerenus. Sed n̄
ita illumiat aerē ſicut in die ppter nimiā diſtan
tiā. In die aūt cū ſol apparet ſup nr̄m emiſperiū
ex tenebratiōe radioꝝ eius ſup terrā illumīatur
aer vehemēter ppter ppinqtatē aeris ad ipſam
reuerberatōem. Sed aer diſtās multū a terra
pax illumīat̄: ⁊ eſt tenebroſus ſic̄ de nocte. Eſt er
go lux mlt̄plicatiua ī mediis illuminatis. Lux
aūt grē illumiat oīa opa nr̄a q̄ debite ſiūt vt ſint
meritoria: q̄ ſūt tāq̄ȝ media pueniēdi ad patriaȝ.
Si loqt̄: ſi comedit: ſi ābulat: ſi opat̄: ſi ad dor/
miēdū accedat debita intētiōe: in oib⁹ meretur.
Un̄ Greg. Nec ſomn⁹ ſcōꝝ vacat a merito. Si/
ne grā aūt nulla opa: elemoſyne: abſtinētie: ⁊ hi⁹
ſūt meritoria vite eterne. Un̄ Aug. de pe. diſ. iii.
Credēdū ē: vt cū grā xp̄i deſtruxerit mala pora
.i. peccata. etiā remuneret bōa ſcȝ q̄ qs facit in ea
⁊ q̄ fecerat priuſ ante lapſū in peccatū: vex q̄uis
bona facta extra grām: nō valeāt ad vitā eternā
nō tn̄ dȝ peccator dimittere qn oē bonū qd̄ pōt
faciat: q2 valeat ad multa alia bona: ⁊ pcipue ad
diſponēdū ad grām. Un̄ dr̄ de tali: de pe. diſ. v.
falſas. Quicqd boni pōt facere hortamur vt fa
ciat. vt de⁹ cor eius illuſtret ad penitētiā ſcȝ per
grām. Tertio lux ē reductiā a deuio. Sic̄ ait ſal/
uato: ⁊ expiētia docet. Qui ābulat in nocte offē
dit: q2 lux nō ē in eo. Jo. xij. Offendit aūt aliqd
īpingendo: vel lubricū patiēdo: vel cadēdo: vel
viā rectā dimittēdo. Sed luce apparēte ppēdit
deuiū callē ⁊ r̄ducit̄ ad viā rectā. Nūq̄ȝ fuit ali
quis ita ſapiēs ſciā naturali vl̄ morali: q n̄ de/
uiauerit a via recta v̄tutū: ſine luce grē exiſtēs
Un̄ dicūt reprobi ī inferno. Errauim⁹ a via ve/
ritatis. Sol iuſticie nō illuxit nobis. ſap. v. Sic
paul⁹ cū fuit ī tenebris ignorātie extra lucē grē
deuiabat. pſequēs xp̄m cū fidelib⁹ ſuis: arbitra
tus ſe ī hoc obſequiū p̄ſtare deo. Sed cū appro
pinquāti damaſco vt caperet chriſtianos circūful
ſit eū lux de celo ⁊ pſtrauit eū auferēdo ei ad tē
pus lucē corpalē: infudit ei lucē internā grē: et
reuocat⁹ eſt ad viā veritatis ⁊ eſſe ſpūalis. Un̄
dicebat. Grā dei ſū id qd̄ ſum. Et ad Gal. i. Cū
aūt placuit ei q me vocauit p grām ſuā: cōtinuo
nō acquieui carni ⁊ ſanguini. ¶ Quarto lux eſt
in dubijs certificatiua. Qn̄ eſt qs in tenebris: et
dubitat de aliq̄ qd̄ obijcit̄ viſui: ſi ē vere qd̄ ex/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iſtimat ad lucē certificat. Sicut exēplū habem⁹ de duab⁹ meretricibus contēdētibus corā Salomone: quarꝫ vna ſcꝫ vera mr̄ ſupuiuentis dicebat. Cū ſurrexiſſez mane vt darez lac filio meo apparuit mortu⁹. Sed clara luce dephēdi hūc n̄ eſſe filiū meū. iij Re. iij. Sic lux gr̄e clarificat mētē in dubijs: q2 inſtigat hoīem vt a ſapiēte illuſtret: ⁊ ſi nō hꝫ quē cōſulat ipm lumē gr̄e docet. i. Jo. i. Unctio. i. gr̄a ſpūſſācti docebit vos de omib⁹ ſcꝫ neceſſariis ad ſalutē. Probat ex hoc b. Tho. p̊ 2ᵉ. q̄ nō pōt q̄s extra gr̄am conſtitutus multū manere qn labat̄ in alia mortalia. Cuius rō ē: q2 occurrūt freq̄ter hōi caſus repētini ⁊ dubij: in q̄b⁹ oꝫ ſubito cape determiatōez faciēdi vel nō faciēdi aliq̄d: nec habebit quē cōſulat In repētinis aūt cōiter hō opatur ſm habitū p̄ cōceptū ⁊ finē ſibi p̄ſtitutū. Qui aūt eſt extra gratiā: hꝫ viciosū habitū: ⁊ p̄ fine vltimo cōſtituit .ſ. aliud q̄ deū. Un̄ ſm habitū viciosū deliberat in dubio peccās ɔtra deū. Et ideo bn̄ dicit aplus ad Heb. xiij. Optimū eſt gr̄a ſtabilire cor. Quinto lux eſt letificatiua. puer. xv. Lux oculoꝝ letificat aīam. Et Eccs. xi. Delectabile ē oculis videre ſolē. Un̄ ⁊ magi cū inſpexerūt lucē ſtelle quā amiſerāt. Uidētes ſtellā gauiſi ſunt gaudio magno valde. Math. ij. Sed ⁊ aues videm⁹ q̄ ō nocte ſilēt. Cū aūt lux aurore exurgit: incipiūt cantare modulis ſuis: q̄ſi letantes. Nullū tale gaudiū q̄le admīſtrat lux gr̄e pptcrea ō ſapīa q̄ ē lumē gr̄e dr̄ ſap. vij. Nō hꝫ amaritudinē cōuerſatio illius neqꝫ tediū cōuictus illius: ſed gaudiū: Sexto eſt penetratiā in dyaphanis. Naꝫ cū corpus ſolare ſit in celo qd̄ eſt ſolidū radi⁹ eius penetrat eos: ſic etiā penetrat feneſtrā vitreā itrās domū abſqꝫ ſciſſiōe eius. Un̄ dr̄ Ecci. Sol illuminās p̄ oīa reſpexit. Sic gr̄a ſpūſſancti facit penetrare oīa: ſm illud apli. Spūs oīa ſcrutat̄ et pfunda dei. Facit etiā ſcrutari totā vitā ſuā: ⁊ n̄ ſolū peccata magna ſed mīnas cogitatiōes ⁊ affectiōes inordiatas recognoſcēs deflet. accidit de gr̄a copioſa ſicut de radio ſolis. in quo in aliq̄ loco reuerberātc apparēt inumeri athomi. i. minutiſſimi puluiſculi. Ubi aūt radi⁹ nō reuerberat nullus talis appet ita vbi radi⁹ gr̄e illuſtrat. mēs innūeros in ſe defect⁹ cognoſcit. Exēplū ī Paulo q cū dixiſſꝫ. Pl⁹ oīb⁹ laboraui: nō āt ego ſed gr̄a dei mecū ait. i. ad Thi. i. Uenit ieſus peccatores ſaluos facere q̄ꝝ p̄m⁹. i. maxim⁹ ego ſū. Septīo lux ſubito ſpargit̄. Cū. n. ō māe ſol orit̄ ſubito radi⁹ eius diffūdit̄ vſqꝫ ad occidētē ſine mora. Propterea dixit dn̄s ad Job. Si ſcis per quā viā ſpargit̄ lux. q. dicat nō vales ſcire: q2 n̄ paulatim ſed ſubito diffundit radiū. Sic gratia ſpūſſācti facit hoīem pmptū. nō velocē tarduꝫ ad bn̄ faciēdū. In c⁹ ſignū dr̄ Actuū. ij. Fact⁹ eſt repēte de celo ſon⁹ tāq̄ꝫ aduenīētis ſp̄s vehemētis. Ubi dic̄ glo. Neſcit tarda molimīa ſpūſſācti gr̄a. Et ex hoc pōt q̄s aliq̄lr cōiecturare: ſi gr̄aꝫ dei hꝫ: q2 vt dic̄ phūs in li. ethicoꝝ. Signū hitꝰ acq̄ſiti: eſt p̄ſpere ⁊ faciliter opari. Octauo lux p̄ſeruat a ſpurcicijs nā radi⁹ ſolaris trāſiēs p̄ lutū ⁊ q̄cūqꝫ immūda nō coingnat̄. ſed pmanet in ſua puritate. Silr̄ gr̄a q̄ eſt in ſacramentis: q̄ admīſtrat̄ p̄ malos mīſtros. Utiqꝫ nō maculat̄ vel minuit̄ ppter maliciā miniſtroꝝ. Et hoc ē qd̄ ait Aug. i. q. i. Spūalis v̄tus ſacramēti: vt lux puriſſima p̄ immūdos trāſiēs nō coingnat̄. Sed ⁊ illi q hn̄t dei gr̄am dū in ea pmanēt: ⁊ ſi cōuerſent̄ inter peſſimos cōſeruant̄ in ſua bonitate ⁊ non pmittūt ſe maculari malis exēplis alioꝝ. Sine gr̄a etiā loca ſolitaria nō p̄ſeruat a peccatis: qd̄ Greg. oſtēdit dicēs. Quelibet occulta loca aīaꝫ ſine gr̄a ſaluare nō pn̄t. ſ. a peccatis. Nā ⁊ Loth in ciuitate ſodomorum iuſtus fuit in gr̄am ſcilicet pmanens in monte peccauit: diſ. xl. Nono lux eſt illumiatiua ⁊ p̄ ɔn̄s expulſiua tenebrarū Nō eſt enī aliud tenebra q̄ꝫ priuatio lucis. Iſa. ix. Ambulātibus in regione vmbre mortis lux orta eſt eis: q̄ ſcꝫ tenebras tolleret. Lux gr̄e ſine dubio tollit omnē tenebrā peccati mortalis: qd̄ vtiqꝫ obtenebrat mentē: ⁊ pducit ad tenebras infernales. Quāuis enī gr̄a gratū faciēs cōpatiat̄ ſecū venialia: nec ea ſp̄ tollat: nulluꝫ tn̄ mortale ſecū patit̄: ſed q̄dlibet expellit īmediate: ut ſuuꝫ ɔtrariū oīno. Un̄ apl̄s ad Titū. Apparuit gratia dei ſaluatoris noſtri ⁊c̄. Juſtificati grat: gr̄a ipius Juſtificat̄ aūt q̄s p̄ expulſionē ſeu remiſſionem peccatoꝝ: ⁊ hoc eſt p̄ gr̄am. Illumiat quoqꝫ mentē de agēdis. Et de cōſe. di. iiij. placuit. dr̄ p̄ gr̄aꝫ aperit̄ nobis itelligētia mandatoꝝ dei. Decimo eſt lux cōfortatiua ſeu corroboratiua egris. Hꝫ p̄ expientiā: q2 de nocte qn̄ radius lucis ſolaris nō eſt ſup terrā infirmi deterius ſe hn̄t. Qn̄ etiā aer eſt pluuioſus vl̄ nebuloſus: etiā ſani ſūt magis debiles: q̄ꝫ cū aer eſt ſerenus ⁊ clare illumiatus. Sic lux gr̄e fortificat hoīeꝫ ad bn̄ operādū Ro. viij. Ipe ſpūs adiuuat infirmitatē noſtram ſcꝫ gr̄a ſua. Un̄ Aug⁹. Sine ipo operāte vt velimus: ⁊ cooperāte vt faciamus: nulla bona opa valemus. Operat̄ aūt ſm b. Tho. per gr̄am ⁊ cooperat̄. Et p̄ heretico anathematiçat̄ q aſſerit: q̄ gr̄a ſolū docet: q̄d agēdū: vl̄ iuuat ſolū vt melius bonū faciam⁹: ſed etiā ſine ea poſſum⁹ bn̄ ⁊ meritorie facere. Ipſa gr̄a tanti vigoris eſt: ⁊ ita corroborat: vt minim⁹ gradus eius ſit ſufficiēs ad vicendū oēm temptationē: ⁊ ſufferēdū oēm tribulationē mūdi: ſequēdo inſtinctū ei⁹. Un̄ ⁊ paulo ſtimulū ſiue tēptationē carnis patienti: ſm Greg. in moral. Siue infirmitatis corpalis ſm Aug. ſup pſalteriū dictū fuit ij. ad Cor. xij. Sufficit tibi gr̄a mea ſcꝫ ad vincēdū tēptatiōes ⁊ ſufferendū infirmitatē. Eſt lux vndecimo augmētatiua in radijs: q2 auget̄ a mane ī meridiē Un̄ Ecci. Dies diē ſupat: ⁊ lux luceꝫ. Maior enī lux apparet ſeu magis illumiatus aer hora tertia q̄ꝫ p̄ma: ⁊ meridie magis q̄ꝫ hora tertia q2 ra-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dius ſolaris magis directe reuerberat terrã:ſic
lux gratie cõtinue augetur vel habitualiter vel
diſpoſitiue ab electis:ꝑ qõlibet virtuoſuꝫ opus
diſpoſitiue augetᷣ:ſic et corpus humanũ ꝑ quali
bet comeſtionẽ diſponiᷣ ad augẽdũ:duꝫ ẽ inſta
tu augmẽti:ꝛ ſi nõ actu augeat ꝑ qualibꝫ:ꝓuer.
iiij. Juſtoꝝ ſemita quaſi lux ſplẽdẽs ꝓficit ꝛ cre
ſcit vſqꝫ ad pfectũ diẽ:expoit Greg. ſup ezech.
de cõuerſatione electoꝝ dei:qui creſcũt ꝑ bona
opera in grã vſqꝫ ad diem clarã glorie. Infiniti
ſunt gradus gratie:ꝛ quãto qs magis in ea ꝓfi
cit:tãto magis videt q̃ntũ ſibi deeſt:ꝛ ideo labo
rat vt creſcat cognoſcẽs precioſitatẽ eius. Et vt
dicit Bern. In via dei nõ ꝓcedere eſt deficere.
hinc ꝛ aplᷤs ad phili. Que retro ſunt oblitus:ad
brauiũ ſequor ſuperne vocationis. Duodecimo
lux eſt decoratiua corpoꝝ. Diciᷣ eni corpus pul
chrũ quod hꝫ debitã membroꝝ ꝓportionẽ:cuꝫ
quadã refulgentia. Unde ꝛ ſi corpus eſſet bene
ꝓportionatũ nõ haberet claritatẽ:ſicut corpora
theucroꝝ vel ethiopũ non eſſent pulchra. Et iõ
vt dicũt doct. vt opa ſua que facturus erat pul
chra apparent:inchoauit a luce:ita ꝛ lux grẽ de
corat opera humana:lumẽ rõis cũ quiſ operaᷣ
ſm eã aliquantulũ decorat:ſed nõ pfecte. Sed
lux grẽ additũ pfecte. Uñ aplᷤs. Eram⁹ aliqñ te
nebre:nũc aũt lux in dño:vt filij lucis ãbulate:
ſic ꝛ xp̃s docuit lux vera filios ſuos dicẽs. Sic
luceat lux vr̃a corã hoib⁹ ꝛc̃. Math. v. ꝛ Sapi.
dr̃. O quã pulchra eſt caſta generatio cũ clarita
te. Generatio caſta ẽ opatio generata ſeu proce
dẽs ab itellectu:vt a viro legitimo ſeminãte vo
lũtate:bonũ cognitũ vt in vxorẽ:nõ in ſenſuali
tatẽ ãcillã ꝑ errorẽ:qꝛ tũc adultera. Et talᷣ opa
tio rõis cũ claritate grẽ:vtiqꝫ eſt valde pulchra.
Quid pulchri⁹ vita chriſtianoꝝ. Hinc b. Amb.
in exameron. Illa aia a deo pingiᷣ:q̃ hꝫ in ſe vir
tutũ grãm renitẽtẽ ſplẽdorẽqꝫ pietatis. Illa aũt
bñ picta ẽ:i q̃ elucet diuie opatõis effigies. Illa
aia bñ picta ẽ:i q̃ ẽ ſplẽdor glĩe ꝛ paterne imago
ſubſtãtie:ſm hãc imaginẽ q̃ ꝛ̃fulget pictura ꝓcio
ſa eſt. de pe. di. ij. illa. Cũ ipa ergo luce grẽ mittiᷣ
a deo veritas dei filius. .§. III.

Secundum principa-

le ſcꝫ opoſitas q̃ ab ea ſequiᷣ:notaᷣ cuꝫ dr̃. Ipa
me deduxerũt:ipa ſcꝫ grã ꝛ veritas:de vno ad
aliud me duxerũt. Et q̃ ſint iſte vie ꝑ quas grã.
ducit. oſtẽdit ps dicẽs. Ibũt de ṽtute in virtutẽ
ideſt de ope vni⁹ ṽtutis ad opus alterius virtu
tiſ. Nõ eni decet ſemp ſe exercere in ope vnius
ṽtutis. Sed aliqñ in ope fidei:qñqꝫ in ope ſpei:
qñqꝫ in ope charitatis vel de ṽtute infuſa ꝑ grãꝫ
q̃ ſubito generaᷣ in ṽtutẽ acq̃ſitã hituatã ꝑ con
ſuetudinẽ. Ex opibus eni frequẽter multiplica
tis:caſtis ꝛ iuſtis ꝛ cõſtantibus pſeuerãdo effici
mur caſti:iuſti:fortes ꝛ hi⁹. Uel de vna ꝛ eadeꝫ
ṽtute impfecta:in ṽtutẽ pfectiorẽ. Nemo eni re
pẽte fit ſũmus:ſed a minimis qſqꝫ inchoat vt ad
maiora ꝑueniat. Grad⁹ eni eſſe in ṽtutibus pul
chre ꝛ diffuſe oñdit Greg. de pe. di. ij. dũ ſanctã
eccleſiã. ibi vide. .§. IIII.

Quantum ad tertium

ꝑncipale qđ ẽ ꝯſecutio eterne felicitatis ait. Ad
duxerũt ſcꝫ demũ in mõtẽ ad mõtẽ ſcm̃ tuũ al
tiſſimũ glĩe vbi ſunt plures mãſioneſ differẽtes
ſcꝫ ꝑmioꝝ:ꝛ hec ſũt tabernacula dei:in qb⁹ ha
bitat in glã. Nã ait ps. lxxxiij. Grãm ꝛ glãm da
bit dñs:qꝛ grã ducit ad glãm. Notandũ aũt q̃
grã ſumiᷣ multipliciter:vt notat Arch. ꝑ⁹ Alex.
ſup c. grã. i. q. i. Primo mõ dr̃ grã donũ dei increa
tũ qđ gratis daᷣ nobis. i. ipe ſpũſſanctus:gratis
dãs. de quo põt itelligi illud aplĩ. Grã dei i me
vacua nõ fuit. Scđo dr̃ grã donũ in nobis ꝯcre
atũ. i. q. i. ſum⁹ ad imaginẽ dei:ꝛ hoc cõe oib⁹ hõi
bus. de q̃ põt intelligi illud aplĩ:grã dei ſꝑ i me
manet. Nõ eni põt hoc tolli cũ naturale ſit. Ter
tio dr̃ grã donũ infuſũ a deo:faciẽs aiaꝫ deo grã
taꝫ:ꝛ opa ei⁹ meritoria. de q̃ dr̃ ad Ro. vi. Grã
dei vita eterna ſcꝫ habeᷣ. Quarto dr̃ grã prim⁹
effectus grẽ ꝑdicte poſt lapſũ. i. remiſſio pctõꝝ:
ꝛ ſic ſumiᷣ in principio epl̃aꝝ pauli cũ dr̃. Grã
nobis ꝛ pax a deo patre ꝛc̃. dicit glo. i. remiſſio
peccatoꝝ:ꝛ recõciliatio ad deum. Quinto dr̃ gra
tia primus habitus virtutis:in quo manifeſtaᷣ
gratia. i. fides. ad hebre. vlti. Optimũ eſt grã ſta
bilire cor. glo. i. vt habeatis fidẽ pfectaꝫ. Sexto
dr̃ grã donũ ꝓrogatiue grẽ ſeu dignitatis. vt ſa
cer ordo. i. ad thi. iiij. Noli negligere grãm que
data eſt tibi ꝑ impoſitionẽ manus pſbyteri. Et
de hac intelligiᷣ illud cap. i. q. grã. Septimo dr̃
grã gratie ſignũ ſeu gratis data:vt ꝓphetia:opa
tio miraculoꝝ:ꝛ hi⁹. de qua. i. ad Cor. xij. Diuiſio
nes gratiarũ ſunt ideꝫ vero domus ꝛc̃. Illa eni
opera ſunt ſigna q̃ in tali ſit gratia:nõ tñ ſemꝑ
poſito ſigno ponitur res. Octauo dicitur gratia
quodcũqꝫ donũ alteri cõmunicatũ:nõ tñ omni
bus:ſiue tempale vt diuitie:ſiue ſpũale vt ſcia.
Et de hac dr̃. i. pe. iiij. Unuſquiſqꝫ prout accepit
grãm:in alterutrũ illaꝫ adminiſtrãtes:vt boni
diſpenſatores multiformis gratie dei. Nono di
citur gratia vita eterna:quia maxime gratis da
tur:iuxta illud Jo. i. De plenitudie eius noſ oẽs
accepimus:grãm ꝓ grã. glo. i. grãꝫ glorificatiõis
ꝓ grã ſanctificatiõis. ꝛ zach. iiij. Exequabit grãꝫ
grẽ. Decimo dr̃ grã quedã virtus moralis que
a philoſophis dr̃ gratitudo ſcꝫ de beneficiis re
ceptis. aplĩus. ij. ad thi. ij. In omnibus grãs agite.
Undecimo dr̃ gratia beniuolẽtia alicuius ad al
terũ. Sicut dr̃ in Geñ. xxxix. q̃ Joſeph inuenit
grãm corã dño ſuo:ꝛ poſtea corã principe carce
ris. Ad omia iſta põt adaptari illud. ij. ad Cor.
vj. Hortamur vos ne inuacuũ grãm dei recipia
tis. De Noe etiã dr̃ Geñ. vi. q̃ inuenit gratiam
coram dño. i. beniuolentiã.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

De eſſentia. Capitulū ſecūdū.

Gratia gratuz

faciens: eſt q̄dā q̄litas ſeu habit⁹ ſupnaturalis: infuſa a deo in eſſentia aīe vt in ſubiecto: ſine merito creature: aliter differēs a v̄tutibus īfuſis: faciēs creaturā deo gratā: ⁊ opera ab ipſa ꝓcedentia vite eterne meritoria. Ubi primo ſciēdū ſm b. Tho. p̄ᵃ 2ᵉ. q. cx. ar. i. φ gr̄a ſm cōem modū loquēdi tripliciter cōſueuit accipi. Primo mō ꝑ dilectiōe alicui⁹: ſic cōſueuimus dicere. Iſte miles hȝ graȝ regis. i. rex hȝ eū gratū ⁊ amat. ſm φ dr̄ Geñ. xxxix. φ dñs dedit gratiā ioſeph in conſpectu principis carceris. Secūdo mō ſumit̄ ꝑ aliq̄ dono gratis dato: ſicut ꝯſueuim⁹ dicere. Ego facio tibi talē gratiā: ꝑpter qḋ dr̄ Eccliaſtici. xxix. Gr̄aȝ fideiuſſoris ne obliuiſcaris. i. ſuitiū fideiuſſoris. Tertio mō ꝑ recōpēſatōe beneficij gratis dati. ſm φ dicimur gr̄as ⁊ agere ⁊ habere ꝑ bñficijs. ad quod etiā ap̄ls hortat. ij. ad thi. ij. dicēs. In oib⁹ gr̄as agite. Hoꝝ triū ſcōm depēdet ex p̄mo. Ex amore enī quē aliq̄s hȝ ad aliū: ⁊ gratū hȝ ꝓuenit. φ dat ſibi aliqḋ donū gratis. Ex ſecūdo ꝓcedit tertium: q̄ꝛ ex bñficijs gratis receptis: cōſurgit graꝝ actio. Quātū ad duo vltia manifeſtū eſt: φ gr̄a ponit aliq̄d in eo qui gr̄am accipit p̄mo ſcȝ ip̄m donū gratis datū: ſcd̄o ipius recognitionē. Sed q̄ꝫtū ad p̄mū eſt dr̄a inter gr̄am dei ⁊ gr̄am hoīs. Nā q̄ꝛ bonū creature eſt ex volūtate diuina: ideo ex dilectiōe dei q̄ vult creature bonū ꝓfluit aliqḋ bonū in creatura. Sȝ volūtas hoīs mouet̄ ad amādū ex bono p̄exiſtēte in reb⁹. Et inde eſt: φ dilectio hoīs nō totaliter cauſat bonitatē rei: ſed p̄ſupponit eā in toto vel in pte. Patȝ igit̄ φ quālibet dei dilectōeȝ ſequit̄ aliqḋ bonū in creatura creatū: ſȝ q̄ñq̄ȝ nō tñ dilectiōi eterne bonū coeternū: ſed ſm huius boni differentiaȝ differens. .§. I.

Conſideratur dilectio

dī ad creaturā duplex. Una q̄dē cōis ſȝ quā diligit oīa q̄ ſūt vt dr̄ Sap. xi. ſpālis ſm quā trahit creaturā rōnalē ſupra cōditionē nature ⁊ ꝑticipationē diuini boni. Et ſm hāc dilectionē dicit̄ de⁹ aliquē diligere ſimpl̄r: q̄ꝛ ſm hāc dilectionē vult de⁹ ſimpl̄r creature bonū eternū qḋ ē ipſe ſic igit̄ ꝑ hoc φ dr̄ hoīeȝ gr̄am dei hr̄e: ſignificat̄ qddā ſupnaturale a deo ꝓueniēs ī hoīe. Quñq̄ȝ tñ gr̄a dei dr̄ ip̄a eterna dei dilectio: ſȝ ḋ gr̄a habituali q̄ ē ī hoīe nūc eſt ſmo: q̄ gr̄a dr̄ q̄ꝛ gratis dat̄: a deo o ſine meritis recipiēt̄. Gr̄a aūt tertio mō accepta. ſ. ꝑ r̄cognitōe bñficij eſt v̄t⁹ moralis: de q̄ ſupra iā. ḋ iuſticia ī ca. de gr̄a. .§. II.

Quod autez gratia ſit

q̄dā q̄litas in aīa oñdit̄ ꝑ hoc qḋ dic̄ glo. ſup illḋ pſ. ciij. Exhilaret faciē ī oleo. Gr̄a ē nitor aīe ſācṫū ꝯciliās amorē. Nitor āt aīe ē q̄dā q̄litas ſic pulchritudo corporis ē q̄litas. Sȝ ꝓb⁹ ǒcla. dic̄ b. Tho. p̄ᵃ 2ᵉ. q. cx. ar. ij. φ vt dictū ē ī eo q̄ dr̄ gr̄am hr̄e: ſignificat̄ eſſe q̄dā effect⁹ gratuite volūtatis dei: Ex gratuita āt volūtate dei hō iuuat̄ dupl̄r. Uno mō īq̄ꝫtū aīa hoīſ a deo: ad aliqḋ cognoſcēdū: volēdū: vel agēdū illumiat̄. Et hoc mō ipſe gratuit⁹ effect⁹ ī hoīe: ñ ē q̄litas ſȝ q̄dā mot⁹ aīe a deo. Alio mō adiuuat̄ hō ex gratuita dei volūtate: ſm φ aliqḋ hituale donū a deo aīe infūdit̄. Et hoc iḋ: q̄ꝛ ñ ē ꝯueniēs φ deus min⁹ ꝓuideat his q̄s diligit ad ſupnaturale donū: q̄ꝫ creaturis q̄s diligit ad naturale bonū ꝯſequēdū. Creaturis āt naturalib⁹ ſic ꝓuidit: vt nō ſolū moueat eas ad act⁹ naturales: ſȝ ēt largiat̄ eis formas ⁊ v̄tutes q̄ſdā naturales: q̄ ſūt p̄ncipia actuū: vt ſm ſe ip̄as incliñēt ad hi⁹ mot⁹ qb⁹ a deo mouēt̄: ſūt creaturis generales ⁊ faciles. ſm illḋ Sap. viij. Diſponit oīa ſuauiter: multo igit̄ illis q̄s mouet ad ꝯſequēdū bonū ſupnaturale eternū īfūdit aliq̄s formas ſeu q̄litates ſupnaturales: ſm q̄s ſuauiter ⁊ ꝓmpte ab ip̄o moueant̄ ad bonū eternū ꝯſequēdū. Et ſic donū gr̄e q̄litas q̄dā ē. agit aūt gr̄a ī aīam ꝑ modū cāe formalis: ſic albedo facit albū: ⁊ iuſtitia iuſtū. Et ſm φ aīa ꝑfecte ꝑticipat diuinā bonitatē ip̄a ꝑticipatio diuīe bonitatis q̄ ē gr̄a: ꝑfectiori mō hȝ eſſe ī aīa q̄ꝫ aīa ī ſeip̄a ſubſiſtat. Eſt tñ gr̄a nobilior q̄ꝫ natura aīe. īq̄ꝫtū eſt exp̄ſſio vel ꝑticipatio diuine bonitatis: nō āt q̄ꝫtū ad modū eſſendi. .§. III.

Quod gratia differat

a v̄tutib⁹ īfuſis: ꝓbat̄ ꝑ h̄: q̄ꝛ fides ⁊ ſpes p̄nt hr̄i ſine gr̄a: qḋ eē ñ poſſet ſi idē eſſent cū ea. Et de charitate dic̄ b. Aug. φ gr̄a p̄ueīt charitateȝ. Sȝ ſi idē eſſet cū ea: nō poſſet p̄ueire. Proc⁹ ǒcla. dicit b. Tho. p̄ᵃ 2ᵉ. q. cx. ar. iij. φ quidā poſuerūt idē eſſe gr̄am ⁊ v̄tutē ſm eſſentiā: ſed ſolū ſm rationē differre: q̄ꝛ gr̄a dr̄ ſm φ facit hoīem gratū deo. vel q̄ꝛ gratis dat̄. Uirt⁹ autē dr̄ ſȝ φ ꝑficit hoīem ad bñ opandū. Et hoc vr̄ ſenſiſſe mḡr in ij. ſen. Si q̄s recte ꝯſideret rōem v̄tutis h̄ ſtare nō p̄ōt: q̄ꝛ vt dic̄ ph̄us in. vij. phyſicoꝝ. Uirt⁹ eſt diſpoſitio ꝑfecti. Dico aūt ꝑfecti quod eſt diſpoſitū ſm naturaȝ. Ex quo patet φ virtus vniuſcuiuſq̄ȝ rei dicit̄ in ordine ad aliquā naturā p̄exiſtētē: qñ ſcȝ vnūq̄ḋq̄ȝ ſic eſt diſpoſitū ſic congruit nature ſue. Maīfeſtū ē aūt: φ v̄tutes acq̄ſite ꝑ act⁹ hūanos ſūt diſpoſitiōes qb⁹ hō ꝯuenienter diſponit̄ ī ordie ad naturā q̄ ē hō. Uirtutes āt infuſe diſponūt hoīeȝ altiori mō ⁊ ad altiorē finē. Uñ ēt oꝫ φ in ordie ad altiorē. hoc āt ē in ordie ad naturā diuinā ꝑticipatā ſm q̄ dr̄. i. pe. ij. Maxia ⁊ p̄cioſa nobis ꝓmiſſa donauit: vt ꝑ hoc efficiamur diuīe nature ꝯſortes. Et ſm acceptiōeȝ h⁹ nature: dicimur r̄generari ī filios dei

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Sicut igiť lumen naturale rõis eſt aliqd pꝛeter
v̄tutes acqſitas: que dicũtur in oꝛdie ad ipm lu
men naturale: ita ꝛ ipm lumē gratie qḋ eſt pticiꝑ
patio diuine nature: ē aliqd pter v̄tutes infuſas
q̄ a lumie illo deriuanť ꝛ ad illud oꝛdinanť. Vñ
apl's ad ephe. v. Eratis aliqñ tenebꝛe: nũc autē
lux in dño: vt filij lucis ambulate. Sicut enĩ vir
tutes acqſite pficiũt hominē ad ābulādū lumini
naturalis rõis ↄgruēter: ita ꝛ v̄tutes infuſe pſiꝑ
ciũt hoiem ad ambulādū cõueniēter lumĩ grē.
Nec aũt b. Aug⁹. in li. de ſpũ ꝛ lr̃a noiat fidē p di
lectionē operātē grām: hoc nõ ē: q꞉ gr̃a ſit fides
ſed act⁹ fidei p dilectionē operātis eſt pꝛim⁹ act⁹
p quē gr̃a gratũ faciēs mãifeſtať. Reduciť aũt
gr̃a ad p̄ma ſpēm q̄litatis. Nec tñ ē idē qḋ virt⁹
ſed habitudo q̄dā que ſupponiť virtutib⁹ infuꝑ
ſis: ſic cap principiũ ꝛ radix. §. IIII.

Eſt autem ipſa gratia

in eſſētia aīe ſicut in ſubiecto nõ in potētia aliq̄
aīe qḋ patz. q꞉ p gr̃az regeneramur in filios dei
Sed generatio pꝛi⁹ terminatur ad eſſentiā q̄z ad
potētias. Pro cui⁹ declaratiõe diť b. Tho. p̃ᵃ 2ᵉ.
q. cx. ar. iiij. q꞉ ſi gr̃a eſſet idē qḋ v̄tus tũc opoꝛte
ret eā ponere in potētia aīe. Sed ſi differt realiꝑ
ter: vt dictũ eſt: tũc nõ p̄ot eſſe in potētijs ſed eſt
in eſſentia. Sicut ergo gr̃a eſt pꝛius v̄tute: ita oꝫ
q꞉ habeat ſuũ ſubiectũ pꝛius potētijs aīe ſcʒ q꞉
ſit in eſſentia aīe. Sicut enĩ p potētiā itellectiuā
hõ pticipat cognitõnē diuinā p v̄tutē fidei: ꝛ per
potētiā volũtatis: amoꝛē diuinũ p virtutē chari
tatis: ita etiā p naturā aīe pticipat ſm quādā ſili
tudinē naturā diuinā: p quādā regenerationeꝫ
ſeu recreationē. Et ſiť ab eſſentia aīe effluunt ei
potentie: q̄ ſunt principia opeꝝ: ita etiā a gr̃a ipſa
effluũt v̄tutes in potētiaſ aīe: p q̄s potētie mouē
tur ad act⁹ v̄tutũ. Et ſm hoc gr̃a cõparať ad voꝑ
lũtatē vt mouēs ad motũ. Et ſic gr̃a eſt p̄cipiũ
meritoꝛij opis mediātibus virtutibus.

De diuiſione gratie. Capi. tertiũ.

Quadruplex repe

ritť diuiſio gratie. Prima eſt in gr̃az
gratũ faciētē ꝛ gratis datā. Secũda
eſt in operātē ꝛ cooperātē. Tertia eſt ĩ p̄ueniēteꝫ
ꝛ ſubſequētē. Quarta diuiſio gr̃e gratis date in
nouē genera graꝝ. Et p̄ma ē diuiſio realis. Pro
cui⁹ decla. diť b. Tho. p̃ᵃ 2ᵉ. q. cxi. Ex cuʒ gr̃a ad
hoc oꝛdineť vt hõ reducať in deũ oꝛdie quodā
hoc qḋ q̄dā reducanť in deũ p alios: ſm hoc eſt
duplex gr̃a. Una p quā ipē hõ cõiũgiť deo: ꝛ ſic
eſt gr̃a gratũ faciēſ. Alia p quā vnus hõ coopať
alteri vt reducať in deũ. hi⁹ aũt donũ vocať gr̃a
gratis data: q꞉ ſup facultatē nature: ꝛ ſupꝛa me
ritũ pſone homini conceditur. Sed q꞉ nõ dať
ad hoc vt homo ipſe iuſtificeť. ſed poti⁹ vt ad iuꝑ
ſtificationē alteri⁹ coopereť: ideo nõ vocať graꝑ
tũ faciēs. Et de hac apl's ad Coꝛin. ij. Unicuiq̧
datur manifeſtatio ſpũs ad vtilitatē ſcʒ alioꝝ. de
prima aũt dr̃ ad ephe. i. Gratificauit nos in dile
cto filio ſuo. Ad hoc facit qḋ dicit Greg. ſuper
ezech. de pe. di. ij. Pōt diſcurſus atq̧ mobilitas
ſpũs ſic intelligi. In ſcõꝝ quippe coꝛdib⁹ iuxta
quaſdā v̄tutes ſp manet. Iuxta quaſdā receſſu
rus venit ꝛ v̄tur⁹ recedit. In fide enĩ ꝛ ſpe atq̧
charitate ꝛ alijs bonis ſine q̄b⁹ ad celeſtē patriā
nõ p̄ot p̄uenire: ſicut eſt humilitas: caſtitas: iuſti
cia: atq̧ miſericoꝛdia pfectoꝝ coꝛda nõ deſerit.
In pphetie vero virtute doctrine facũdia ꝛ miꝑ
raculoꝝ exhibitiõe: electis aliqñ adeſt: aliqñ ſe
ſubtrahit: hec ille. Prima bona ptinēt ad grām
gratũ facientē a qua fluũt. Secũda ad gratiam
gratis datā: vt patet inferius. §. I.

Secũda diuiſio gratie

eſt in operātē: que trahiť ex v̄bis Aug. dictis ĩ
li. de libero arbitrio ꝛ gr̃a: ꝛ poniť in. ij. ſen. Deus
cooperādo in nobis pficit: qḋ operādo incipit:
quia ipſe vt velimus operať incipiēs: qui volē
tibus cooperať perficiēs. Operatões aũt dei q̄ꝑ
bus nos mouet ad bonũ ad grām ptinēt. Vñ di
uidiť in operantē ꝛ cooperantē ipa gratia. Pro
cui⁹ decla. dicit b. Tho. p̃ᵃ 2ᵉ. q. cxi. ar. ij. Gr̃a vt
dictum eſt ſupꝛa dupliciter poteſt intelligi. Uno
mõ p diuino auxilio: quo nos mouet ad bñ vo
lendũ ꝛ agendũ. Alio mõ p habituali dono no
bis diuinitus in operātē ꝛ cooperātē. Operatio
enĩ alicui⁹ effectus: nõ attribuiť mobili ſed mo
uēti. In illo ergo effectu in quo ſolũ mēſ noſtra
ē mota ꝛ nõ mouēs operatio deo attribuiť: ꝛ ſm
hoc dr̃ gratia operās. In illo aũt effectu in quo
mēs noſtra ꝛ moueť ꝛ ſe mouet: operatio nõ ſoꝑ
lũ tribuitur deo ſed ꝛ anime. Et ſm hoc dicitur
gr̃a cooperās. Eſt aũt in nobis duplex act⁹. Pri
mus interioꝛ volũtatis. Et q̄ztũ ad iſtũ actũ vo
lũtas ſe hꝫ vt mota: deus aũt vt mouēs: ꝛ p̄ſerti
cũ incipit bonũ velle volũtas: que pꝛius maluꝫ
volebat. Et ideo ſm q꞉ deus mouet menteꝫ ad
hũc actũ: dr̃ gratia operās. Alius actus eſt exte
rioꝛ: qui cũ a volũtate imperet: etiā ↄñs ē vt ad
hũc actũ operatio attribuať volũtati. Et q꞉ ad
hũc actũ etiā deus nos adiuuat: ꝛ interius ↄfir
mādo volũtatē vt ad actũ p̄ueniat: ꝛ exterius fa
cultatē operandi pꝛebēdo: reſpectu hui⁹ act⁹ dr̃
gr̃a cooperās. Sic igitur ſi gr̃a accipiať p gratui
ta dei motione: qua mouet nos ad bonũ merito
riũ: cõuenienter etiā diuiditur gratia in operan
tem ꝛ cooperantē. ſi aũt accipiať gratia p habi
tuali dono: ſic duplex eſt gratie effectus: ſicut et
cuiuſlibet alterius foꝛme: quoꝝ pꝛimus eſt eſſe
ſecũdus eſt operatio. Sicut caloꝛis operatio eſt
facere calidũ: ꝛ exterioꝛ calefactio. Sic ergo gr̃a
habitualis inq̄ztũ aīam ſanat vel iuſtificat: ſiue gra
tũ deo facit: dr̃ gr̃a operās. Inq̄ztũ vero eſt prin
cipiũ operis meritoꝛij: qḋ etiam ex li. ar. p̄cedit:
ſic dr̃ gratia cooperans. Eſt autē eadem gratia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

operās ⁊ cooperās: ſed diſtinguit̄ ſc̄m diuerſos effectus. Et cū p̄ grām iuſtificamur: de⁹ nō ſine nobiſ nos iuſtificat: q̄ꝛ p̄ motū liberi arbitrii dū iuſtificamur: dei iuſticie cōſentim⁹. Ille tn̄ mot⁹ non eſt gratie cauſa: ſed effectus. Unde tota operatio pertinet ad gratiam. §. II.

Tertia diuiſio gratie ē

ī p̄uenientē: ⁊ ſubſequentē: trahit̄ hec ex v̄bis. ps. lviij. dicētis. Mia ei⁹. ſ. dei p̄ueniet me. Et ī alio ps. Mia ei⁹ ſubſeqt̄ me. Gr̄a aūt dei: ex mia ei⁹ p̄cedit. Et iō p̄uenienter ⁊ ip̄a gr̄a diuidit̄ ī p̄uenientē ⁊ ſubſequentē. Pro c⁹ dcla. dic̄ b. Tho. p̄ᵃ 2ᵉ. q. cxj. ar. iij. q̄ ſic̄ gr̄a diuidit̄ ī opātē ⁊ coopātē ſc̄m diuerſos effect⁹: ita ēt ī p̄uenientē ⁊ ſubſequentē q̄litercūq̄ȝ accipiat̄. Sūt aūt qnq̄ȝ effect⁹ gr̄e gratū faciētis ī nobis. Prim⁹ ē vt aīa ſanet̄. ſ. a pctō. Scd̄s ē vt bonū velit. Tertius vt bonū qd̄ vult efficacit̄ opet̄. Quart⁹ vt hō p̄ſeueret. Quītus vt ad glaȝ p̄ueīat. Et iō gr̄a ſc̄m q̄ cāt ī nobis p̄mū effectū: dr̄ gr̄a p̄ueniēs reſpectū ſcd̄i effect⁹. Et ſc̄m q̄ cāt ī nobis ſc̄m effectū: dr̄ gr̄a ſequēſ reſpectu p̄mi effect⁹. Et ſic̄ vn⁹ effect⁹ eſt poſterioꝛ vni effectui ⁊ prioꝛ alij effectui: ita gr̄a p̄t dici p̄ueniēs ⁊ ſubſequēs ſc̄m eūdē effectū r̄ſpectu diuerſoꝝ. Et hoc ē qd̄ dic̄ Aug⁹. ī li. d̄ natura ⁊ gr̄a p̄ueit̄ vt ſanemur: ſubſeqt̄ vt ſanati vegetemur: p̄ueit̄ vt vocemur: ſubſeqt̄ vt glificemur. Quāuis aūt effect⁹ gr̄e poſſint eē īfiniti nūero: ſic̄ ſūt īfiniti act⁹ hūani: tn̄ oēs reducūt̄ ad aliq̄ determīata ī ſpē. Preterea oēs ī hoc p̄ueniūt q̄ vn⁹ aliū p̄cedit. Iſta ēt diuiſio gr̄e ī p̄uenientē ⁊ ſubſequētē: n̄ ē diuiſio ſc̄m eſſētiā ei⁹: ſꝫ ſc̄m effectus ei⁹ varios. De hac ēt Greg. ſup ezech. ait. Semē p̄cepta v̄t⁹ ad p̄uectū ducit̄: ⁊ vltro terra. ſ. cordis fructificat: q̄ꝛ p̄ueniēte ſe gr̄a: mēs hoīs ſpōtanea ad fructū boni operis aſſurgit. de pe. diſ. ij. dum ſanctam. §. III.

De diuiſiōe gratie gratis date:

q̄ diuidit̄ ī illa nouē. d̄ qb⁹ ait ap̄ſtus. ī. ad Cor. xij. Diuiſiōes gr̄arū ſūt: idē v̄o dn̄s. Alij dat̄ p̄ ſp̄m ſmo ſapie. alij ſmo ſcie ſc̄m eūdē ſp̄m. alij fides ī eodē ſp̄ū. alij gr̄a ſanitatū. alij opatio v̄tutū. alij p̄phetia. alij diſcretio ſpirituū. alij genera ligua rū. alij īterp̄tatio ſmonū. Pro c⁹ decla. dic̄ bea. Tho. p̄ᵃ 2ᵉ. q. cxj. ar. iiij. q̄ gr̄a gratis data ordiat̄ ad h̄: q̄ hō alteri coopet̄ vt r̄ducat̄ ad deū. Hō aūt ad hoc opari n̄ p̄t īteri⁹ mouēdo h⁹ eni ſoli⁹ dei ē. Sꝫ ſolū exteri⁹ dicēdo vl̄ ſuadēdo. Et iō gr̄a gratis data illa ſub ſe p̄tinet qb⁹ hō īdiget ad h̄ vt alterū īſtruat ī r̄b⁹ diuīs q̄ ſūt ſupra rōēs. Ad hoc aūt tria reqrūt̄. Pmo qdē vt hō ſit ſoꝛtit⁹ pleītudinē cognitōis dīnoꝝ: vt ex hoc poſſit alios īſtruere. Scd̄o vt poſſit p̄firmare vl̄ p̄bare q̄ dic̄. Tertio vt ea q̄ p̄cipit poſſit p̄ueniēter auditoꝛib⁹ p̄ferre. Quātū igit̄ ad p̄mū tria ſūt neceſſaria ſic̄ ēt appet ī magiſterio hūano. Pmo q̄ dē oꝫ q̄ ille q̄ dꝫ īſtruere aliquē ī aliq̄ ſcīa: vt p̄ncipia illi⁹ ſcie ſint ei certiſſima. Et q̄ſtū ad h̄ poīt̄ fides: q̄ ē certitudo d̄ īuiſibilib⁹ r̄b⁹: q̄ ſupponūt̄ vt p̄ncipia ī catholica doctrina. Scd̄o oꝫ q̄ doctoꝛ ſe hēat recte circa p̄cluſiōes p̄ncipalis ſcie. Et ſic poīt̄ ſmo ſapie: q̄ ē cognitio dīnoꝝ. Tertio opoꝛtꝫ vt abūdet exēplis ⁊ cognitiōe effectuū: p̄ q̄s īterdū oꝫ māifeſtare cāſ. Et q̄ſtū ad h̄ poīt̄ ſmo ſcie: q̄ ē reꝝ hūanaꝝ cognitio: q̄ꝛ īuiſibilia dei p̄ ea q̄ f̄cā ſūt ītellecta p̄ſpiciūt̄. Quātū ad ſcd̄m p̄firmatio eoꝝ q̄ ſubdūt̄ rōī ē p̄ argumēta. In his aūt q̄ ſūt ſ̄ rōēȝ diuīt⁹ r̄uelata. p̄firmatio ē p̄ ea q̄ ſūt diuīe v̄tuti p̄pria. et hoc dupl̄r. Uno mō vt doctoꝛ ſacre doctrīe faciat: q̄ ſol⁹ de⁹ facere p̄t ī opib⁹ miracl̄oſiſ: ſiue ſint ad ſalutē coꝛpis ⁊ q̄ſtū ad hoc poīt̄ gr̄a ſanitatū. Siue oꝛdinent̄ ad ſolā diuīe p̄tātis māifeſtationē: ſic̄ q̄ ſol ſtet aut tenebreſcat aut q̄ mare diuidatur ⁊ h̄ꝰ: ⁊ q̄ſtū ad hoc poīt̄ opatio v̄tutū. Scd̄o vt poſſit māifeſtare ea q̄ ſoli⁹ dei ē ſcire: ⁊ hec ſūt p̄tigētia futura: ⁊ q̄ſtū ad hoc poīt̄ p̄phetia. Et etiā occulta coꝛdiū: ⁊ q̄ſtū ad h̄ poīt̄ diſcretio ſpirituū. q̄ſtū ad tertiū. Facultas p̄nūtiādi pōt attēdi vel q̄ſtū ad idioma ī q̄ q̄s poſſit ītelligi loq̄ndo ⁊ ſc̄m hoc ponūt̄ genera liguarū. Ul̄ q̄ſtū ad ſēſū eoꝝ q̄ p̄ferūt̄: ⁊ q̄ſtū ad h̄ poīt̄ īterp̄tatio ſmonū. Et ſciēdū q̄ q̄uis oīa bñficia nobis collata a deo poſſint dici gr̄e: nō tn̄ dicūt̄ p̄pzie gr̄e gratis date: vt q̄ piſcatoꝛ abūdet ſmōe ſcie: ⁊ ſic d̄ alijs. Fides ēt q̄ hic poīt̄ īter haſ gr̄as n̄ ē v̄t⁹ illa theologica q̄ iuſtificat̄ hō: ſꝫ īpoꝛtat iſta quādā emīnētē certitudinē fidei: ex q̄ hō ſit idone⁹ ad īſtruēdū alios ī his q̄ ſūt fidei. Quāuis aūt gr̄a ſanitatū p̄tineat ad opatōꝫ v̄tutū. ī. miracl̄oꝝ: diſtiguit̄ tn̄ ab ea ⁊ poīt̄ ſpāliſ gr̄a: q̄ꝛ hꝫ ſpālē rōꝫ īducēdi ad fidē: q̄ꝛ magis reddit̄ q̄s p̄mpt⁹ ad fidē r̄cipiēdā p̄ beneficiū coꝛpalis ſanitatis: q̄ꝫ p̄ opationē virtutū. Silr̄ loqui varijs linguis ⁊ interp̄tari ſmones q̄uis videat̄ p̄tinere ad ſmonē ſcie vl̄ ſapie hn̄t tn̄ ſpāles rōēs mouēdi ad fidē: ⁊ iō ponunt̄ diſtincte ab illis. Sapīa āt ⁊ ſcīa hic nō cōputat̄ īter gr̄as gratis datas: ſc̄m q̄ enūerant̄ inter dona ſp̄ūſſacti: put ſcꝫ mēs ē bn̄ ⁊ p̄mpte mobilis a ſp̄ū ſcō: ad ea q̄ ſūt ſapie ⁊ ſcie. Sic eni ſunt dona ſp̄ūſſacti: ſed ſc̄m q̄ īpoꝛtat quādā abūdātiā ſcie ⁊ ſapie: vt hō poſſit nō ſolū in ſeipō recte ſapere de diuīs: ſꝫ etiā vt poſſit inſtruere ⁊ p̄tra dicētes reuincere ſic ponūtur īter gr̄as gratis datas ſermo ſapiētie ⁊ ſciētie. §. IIII.

Cōparādo āt ad inuicē

gratias gratis datas: ad gratiā gratū faciētē: nobilioꝛ ⁊ p̄fectioꝛ eſt gr̄a gratū faciēs. Uñ ap̄ſ. ī. ad Cori. xii. Enūeratis gratijs gratis datis: ſubdit. Adhuc excellētioꝛē vobiſ viā demōſtro. Loquēs de charitate q̄ p̄cedit a gr̄a gratū faciēte: hoc ſic p̄bat bea. Thomas in. ī. ſcd̄e. q. cxi. ar. v. Unaq̄ȝ virtus tāto excellentioꝛ eſt: quanto

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad altius bonũ ordinaт̃. Semꝑ aũt finis potior
eſt his q̃ ſunt ad finem. Gratia aũt gratũ faciẽs
ordinat hoiem immediate ad ↄiunctiõem vltimi
finis ſeu conſecutõem. Gratie ãt gratis date: or-
dinant hoiem ad q̃dam ꝑparatoria finis vltimi:
ſicut per ꝓphetiã ꝛ miracula ꝛ alia hi⁹: hõies in
ducunт̃ ad hoc q̧ vltimo fini coniungant̃. Et iõ
mlto eſt excellentior gr̃a gratum faciens q̃ʒ grat̃
data. Si p gr̃am gratis datam: puta ꝓphetando
miracula faciendo: poſſet hoc agere in altero: vt
talis gr̃am gratũ facientẽ ↄſeq̃ret̃: tunc eẽt excel
lentior gr̃a gratis data. Sic excellentior ẽ clari-
tas ſolis illuminantis q̃ʒ corporis illumiati. Sʒ
p gr̃am gratis datã hõ non põt cãre in alio ↄiun
ctõem ei⁹ ad deũ: quã ipſe hʒ p gr̃am gratũ faciẽ
tem ſʒ cãt q̃ſdã diſpões ad hoc. Et gr̃e grat̃ da
te ſunt cões bonis ꝛ malis: qõ de⁹ permiſit ſʒ.b.
Aug. ne nimis appeterẽт̃ ꝛ i eis ꝑfectio hois eſti
mareт̃ ꝛ non eas hñdo hõ in ſe multũ deijcereт̃.
Faciunt.n. hñtem cã multũ eẽ in opione hoium
ꝛ honore ꝛ iꝑfect̃ appetunт̃. Sed gr̃a gratũ fa
ciens ẽ ſolũ i bonis ꝛ ꝑducens ad gl̃am: ꝛ iõ ꝑoi
bus rebus magis appetẽda caripendẽda ꝛ carpi
ẽda vt donũ optimũ. Et ad h̃ facit qõ ait Aug. i.
q. i. multe ſunt operationes ſpũs ſcti: q̃s apl̃s cuʒ
quodã loco cõmemoraſſet ita concluſit. Hec oia
opat̃ vn⁹ atq; idẽ ſpũs diuidens ſingulis ꝓut vult
Cũ ergo aliud ſit ſacr̃m qõ hr̃e ſimon mag⁹ peti-
uit. Aliõ ꝓphetia q̃ ẽt i malis hoib⁹ fieri ſolet vt i
ſaul. Aliud operatio ſpũs ſcti quã niſi boni hr̃e ñ
pñt. i. charitas: nec qlʒ heretici ꝛ ſciſmatici accipi
ant: charitas q̃ operit multitudinẽ pctõruʒ: donũ
eſt catholice vnitatis ꝛ pac̃: nec ei⁹ i oibus: quia
nec eius ſunt oẽs: hec ille. Charitas ãt ſicut ꝛ om
nes alie virtutes fluũt a gr̃a: ſicut radij a ſole. vn
de ꝛ dr̃ eccl̃a. c. xl. Gr̃a dei ſicut ꝑadiſus bñdictio
nis. Sicut.n. in paradiſo terreſtri erant mlte ar-
bores fructuoſe ꝑducentes ſuauiſſimos fruct⁹
ꝛ in medio lignũ vite: ita gr̃a gratum faciẽs cõti-
net ſeu ꝑducit oẽs virtutes: ex q̧bus ꝓcedũt fru
ctus ſuauiſſimi bonoꝝ opeꝝ ꝛ vt ꝑncipalior ime-
diate virt⁹ charitatis.

¶ De cauſis gratie. Capl̃m q̃rtum.

Causatur autem
gr̃a ſolũ a deo ꝑncipalr̃. Ad quã re
q̧rit̃ ꝑꝑatio ex ꝑte hois: q̃ tñ ꝑpara
tio non neceſſitat deũ ad dandũ eam. Eſt autem
maior in vno q̃ʒ in alio. Nec tñ fieri põt per cer-
titudinẽ ſi hẽtur. Primum oñdit̃ ex auctẽ pſ. di
centis. Gr̃am ꝛ gloriam dabit dñs. Hoc aũt ſic ꝓ
bat Tho. pᵃ 2ᵉ. q. cxij. ar. i. Nulla res agere põt vl
tra ſuam ſpẽʒ: q2 ſp oʒ q̧ cã ſit potior effectu. Do
num aũt gr̃e excedit oẽm facultatẽ nature crea-
te: cũ nihil aliõ ſit q̃ʒ ꝑticipatio ꝺĩs nature q̃ exce
dit oẽʒ aliã naturã. Et iõ iꝑoſſibile ẽ q̧ aliq̃ crea
tura cauſet gr̃aʒ. Sʒ neceẽ ẽ q̧ ſol⁹ de⁹ deiſicet cõ
cando cõſortiũ diuine nature: per quã dei ſilitu
dinis ꝑticipatões hẽamus. Sicut ẽ iꝑoſſibile q̧
aliq̃d igneat niſi ſolus ignis. Qꝺ aũt dr̃ Jo. i. Gr̃a
ꝛ veritas p Jeſũ chriſtũ facta ẽ: veꝝ ẽ ꝑncipaliter
tñ virtute ſue diuinitatis non ab humanitate. Naʒ
cũ humanitas ſm Dam. ſit q̃dam organũ deita
tis: ſicut inſtr̃m non agit actione ꝓpria: ſed ṽtute
principalis agentis. Sic humanitas chriſti non
cãt in nobis ꝑncipalr̃ gr̃am ſed ṽtute deitatis ad
iũcte: ex q̃ actiones humanitatis chriſti ſunt nob
ſalutares. Silr̃ ẽt per ſacr̃a noue legis q̃ deriuã
tur a chriſto: cãtur in nobis gr̃a inſtrumentaliter
ꝑncipalr̃ aũt per ṽtutem ſpũs ſancti. ¶ Qꝺ aũt di
cãtur angeli purgare: illuminare: ꝛ ꝑficere: ange-
los iferiores ꝛ ẽt hoies ſm Dionyſiũ: hoc nõ eſt i
telligendũ: q̧ faciant iuſtificando gr̃aʒ: q2 hoc vt
dictũ eſt ſolius dei eſt: ſed eſt hoc per modũ cuiuſ
dã inſtructionis. Vñ ꝛ ipſe Dioñ. dicit q̧ iſta pur
gatio: illuminatio: ꝛ ꝑfectio: non ẽ aliud q̃ʒ diuie
ſcie aſſumptio ꝛ eſt vna opatio realr̃. Sʒ triplex
ponit̃ ꝓpter diuerſos reſpectus. Purgatio q̧deʒ
dr̃ inq̃ʒtum totalr̃ vt ſcia. Illuminatio inq̃ʒtuʒ cõ
fortat ꝛ roborat intellectum illuminati: ſicut cali
dũ appropinquãs ad ignẽ confortat̃ ꝛ auget̃ i eo
calor. Perfectio ṽo iq̃ʒtum hẽt̃ noticia de eo qõ
ꝑus non hẽbat̃: ſicut i illuminatõe aeris inq̃ʒtuʒ
remouent̃ tenebre: põt dici purgatio inquãtum
recipit̃ lumẽ in aere: illuminatio iq̃ʒtum aliquid
coloratum cernitur ab hoie ꝑfectio. In mãne da
tione ſine diſcrĩe vel ſexus vel etatis gomor ſin
guli equalr̃ collegerũt. Unde apꝑet chriſti ĩdul
gentiam ꝛ celeſtem gr̃am poſtmodũ ſecuturam:
eq̃liter oibus diuidi ſine ſexus varietate: ſiñ an
norum diſcrimine: ſine acceptatõe perſone: ſuper
omnem dei ppl̃m ſpualis gr̃e munus infũdi. ſ. a
deo: hec Cyprianus de conſe. di. iiij. nec quenq̃ʒ.
Idem in. d. c. Si dies oibus equaliter naſcit̃ ꝛ ſi
ſol ſuper omnes pariter eq̃li luce diffundit̃: quã
to magis ſol chriſtus ꝛ dies ver⁹ in eccleſia ſua
lumen vite eterne pari eq̃litate largitur: hec ille.
Nõ vr̃ intelligendum ex ꝑte ſe ꝑparantium ꝛ fa
cientium eq̃lem ꝑparatõem. .§. I.

Quãtum ad ſecunduʒ
ſcilicet de preparatione ad gratiam q̧ requirat̃:
patet ex eo q̧ dicitur amos. iiij. Preparare te in
occurſum dei tui iſrahel. Et. i. Re. vij. Prepara-
te corda vr̃a domino. Pro cuius ꝺclaratione de
cit. b. Thomas pᵃ. 2ᵉ. q. cxij. q̧ vt dictuʒ eſt ſupra
Gratia dupliciter accipitur. Uno modo pro ha
bituali bono. Alio modo pro auxilio dei: mo
uentis animam ad bonum. Primo modo acci-
piendo preexigitur ad gratiam aliqua gratie pre
paratio: quia nulla forma poteſt eſſe niſi in ma
teria diſpoſita. Sed ſecundo modo accipiendo
gratiam: ſcilicet pro auxilio dei mouentis ani
mam ad bonum: ſic nulla preparatio requiritur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ex parte hoīs: quaſi preueniens diuinum auxiliuȝ ſed potius q̄cūqȝ preparatio in hoīe eē pōt: eſt ex auxilio dei mouentis aīam ad bonuȝ. Et ſm hoc ipſe bonus motus liberi arbitrij quo q̄s p̄parat ad grē donum ſuſcipiendū eſt actus liberi arbitrij moti a deo. Et q̄ꝫtum ad hoc dr̄ hō ſe p̄paraȓ ſm illud puer. xvi. Hoīs eſt p̄parare aīum. Et eſt a deo p̄ncipaliter mouente liberȝ arbitriuȝ. Et ſꝫ hoc dr̄ a deo volūtas hoīs p̄parari ꝛ greſſus hominis dirigi. ¶ Sciendū ēt ꝙ duplex eſt p̄paratio hoīs ad grām. Una eſt q̄ ē ſil̄ cū grē infuſione Et talis p̄paratio eſt meritoria non q̄dem gratie q̄ iam hētur: ſed gratie q̄ nondū hētur. i. augmētationis eius. Eſt alia p̄paratio que eſt grē gratū facientis: q̄ tn̄ eſt a deo mouente ſed nō ſufficit ad meritum hoīs nondū per grāꝫ iuſtificati: qꝛ nullum meritū pōt eē niſi ex grā. Item iſta p̄paratio ad donum grē recipiendū nondum habite contingit dupl̄r. Cum. n. vt dictum ē ſit a deo p̄ueniēte mouente voluntatem hoīs ad bonum: Qn̄qȝ deus mouet hoīem ad bonum non tn̄ perfectum: ꝛ talis p̄paratio p̄cedit grām gratum facientem ēt tp̄e. Sicut mouet frequenter permanentes ī peccato ad faciendū elemoſynas ieiunia: orōnes et hm̓. Sicut mouit. b. Aug. añ conuerſationem ad audiendū p̄dicationes Ambro. exhortatōes Simpliciani exempla Antonij, vn̄ dr̄ d̄ pe. di. v. admonemus. de perſeuerante ī odio vel alio crīe quicquid boni poterit ꝙ faciat. ſ. elemoſynas ieiunia oratōes ꝛ hm̓. vt deus eī cor illuſtret. ſ. p grāꝫ gratum facientē. Qn̄qȝ vero deus ſtatī mouet hoīeꝫ ad p̄fectum bonū: ꝛ ſubito hō accipit grām: vn̄ dr̄ eccl̄. xi. Facile eſt in oculis dei ſubito hōeſtaȓ pauperem. Et Jo. vi. Ois qui audit a patre ꝛ didicit venit ad me. Sic accidit in Saulo q cum actu p̄ſequereȓ eccl̄am ꝛ iter ageret ad capiendū chriſtianos: ſubito luce circūfultus recepit grām act. ix. Cum ergo a deo ſit iſta p̄paratio: nō refert ꝙ fuit ſtatim vel paulatī. Agens. n. infinite virtutis de⁹: ſicut exigit materiā vel diſpōem materie q̄ſi p̄ſuppoſitā ex alterius cāe actione: ita n̄ eget tp̄e ſꝫ in ſubito pōt materiā diſponere ꝛ formā introducere: ꝛ ēt p̄us tp̄e diſponere materiā paulatī ꝛ poſtea formā īducere: ſicut in ſanitate contingit q̄ aliqn̄ paulatim introduciȓ: aliqn̄ in ſubito ī ſanatōe miraculoſa. .§. II.

Quantum ad tertium

.ſ. ꝙ p̄paratio hoīs ad grāꝫ: non nccītat ad grām pꝫ hoc ex eo ꝙ hō compatur ad deū: ſicut lutum ad figulū: ſm illud Piere. xviij. Sicut lutū ī manu figuli: ita ꝛ vos in manu mea ait dn̄s. Lutum āt non accipit ex nccītate formā a figulo: q̄ꝫtūcūqȝ ſit figuratū. Pro c⁹ declaratōe dicit. b. Tho. p̄ᵃ 2ᵉ. q. cxij. ar. iij. ꝙ p̄paratio hoīs ad grām eſt a deo ſicut a mouente: ꝛ a libero arbitrio ſicut moto Pōt igr̄ grē ꝯſideratio dupl̄r accipi. Uno mō p ut eſt a libero arbitrio, ꝛ ſm hoc nullā nccītatem hꝫ ad grē ꝯſecutōem: qꝛ donū grē excedit omēꝫ p̄paratōem v̄tutis humane. Alio mō pōt cōſiderari ſm ꝙ eſt a deo mouente: ꝛ tunc hꝫ nccītateꝫ ad id ad qđ ordinaȓ: non q̄dem nccītatem coactōis ſꝫ infallibilitatis: qꝛ ītentio dei deficere non pōt: ſm qđ dicit. b. Aug. de p̄deſtīatōe ſanctoꝝ ꝙ per bn̄ficia dei liberanȓ certiſſime q̄cūqȝ liberātur. Un̄ ſi ex ītentōe dei mouentis eſt: ꝙ hō cui⁹ cor mouet grām conſeq̄tur infallibiliter illā conſeq̄tur: ſm illud Jo. vi. Ois q audit a patre ꝛ didicit vēit ad me. Qđ āt dicit glo. ad Ro. v. De⁹ recipit eū qui confugit ad ſe al̄r eēt in eo iniquitas: itelligiȓ de illo q confugit ad eū per actum liberi arbitrij: iā per grām informati quē ſi non reciperet eēt ꝯtra iuſticiā quā ipſe ſtatuit. Et ſciendū ꝙ defect⁹ grē p̄ma cā eſt ex nobis. Sꝫ collatiōis p̄ma cā eſt ex deo: ſꝫ illud Oſee. xiij. Perditio tua iſrl̄ tm̄ ex te: ex me auxiliū tuū. .§. III.

Quantum ad quartuȝ

.ſ. ꝙ non ſit in oībus equal̄r gratia manifeſtatur ex hoc qđ dicit apl̄s ad ephe. iiij. Unicuiqȝ veſtrū datur grā ſm menſuram donatōis chriſti. Sed qđ menſuraȓ: non equal̄r datur ꝛc̄. Et hoc ſic d̄clarat. b. Tho. p̄ᵃ. 2ᵉ. q. cxij. ar. iiij. Habitus duplicem habitudinē hr̄e pōt. Unum ex parte ſinis vl̄ obiecti: ſm qđ dr̄ vna virtus nobilior altera: qꝛ ad maius bonum ordinatur. Alio mō ex parte ſubiecti: qđ maius vel minus participat habitū inherentem. Scđm ergo p̄mam habitudinē: gratia non pōt eē maior ꝛ minor: qꝛ grā ſm ſui rōeꝫ coniungit hoīem ſummo bono quod eſt de⁹. Sꝫ ex p̄te ſubiecti pōt ſuſcipere magis ꝛ minus put .ſ. minus vel p̄fectius illuſtratur a lumine gratie vnus q̄ꝫ alius. Cuius diuerſitatis rō ē: ex aliqua parte p̄parantis ſe ad gratiam. Qui enim ſe magis ad grām p̄parat pleniorem gratiam recipit. Sed ex hac parte non pōt accipi p̄ma rō diuerſitatis hui⁹: qꝛ preparatio non eſt hoīs niſi inq̄ꝫtum liberum arbitrium eius preparatur a deo. Unde prima cauſa huius diuerſitatis ē ex parte dei: quia diuerſimode ſue gratie dona diſpēſat: ad hoc ꝙ ex diuerſis gradibus gratie p̄lchritudo eccleſie conſurgat ꝛ perfectio. Sicut etiā ꝛ diuerſos gradus rerum inſtituit vt eſſet perfectum vniuerſū. Un̄ apl̄s ad ephe. iiij. enumeratis pluribus gratiis ſubdit: ad conſumatōem ſanctorum edificationem corporis chriſti. Quod autē dicitur ſap. vi. Equaliter ipſi eſt cura de omnibus: non intelligitur ꝙ det dōa gratie equaliter: ſicut nec nature gradus: ſed quia vnico actu ꝛ ſimplici maiora et minora diſpenſat. Cyprianus de conſe. di. iiij. ſic ait. Plane eadem gratia ſpiritualis: que a baptiſmo equaliter a credentibus ſumitur in conuerſatione atqȝ actu noſtro poſtmodū vel minuitur vel augeȓ vt in euāgelio dn̄ico. Cum ſemen eq̄l̄r ſeminatur: ſed pro varietate terre: aliud abſumitur. i. deperditur: aliud in multiformē copiaꝫ vel

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

.xxx. vel.xl. vel centeſimū fructū exuberat cumu
latū: hec ille. Sȝ qd̄ dicit equalr̄ dari gr̄a intellr̄
in puulis vez ſm cōem legē. Sec⁹ per ꝑuilegiuȝ
vt Nicolao ⁊ al̄. In adultis aūt quo ad facietes
equalē ꝑparatōem. Et qd̄ gr̄am dicit minui itel
ligit̄ quo ad feruorē. Nā quo ad hitū nō minui
tur ꝑ mortale ſȝ corrumpit̄. .§.IIII.

Quantuȝ ad quintum

.ſ. ꝙ non ſciri poſſit certitudinalr̄ ſi hō hȝ gr̄am.
Probat̄ per hoc qd̄ ſcribit̄ Eccl̄aſtes.ix. Nemo
ſit an odio vel amore ſit dign⁹. Sed gr̄a dei eſt q̄
facit hoiem dignū amore dei ḡ ⁊c̄. Pro h⁹ decla
ratōe ſciendū ꝙ tripl̄r pōt aliqd cognoſci. Uno⁰
per reuelatōes. Et hoc mō pōt quis ſcire ſe hr̄e
gr̄am. Reuelauit hoc de⁹ aliqū ex ſpali ꝑuilegio
aliquib⁹ vt ſecuritatis gaudiū in hac vita i eis in
cipiat: ⁊ confidētius ⁊ forti⁹ magnifica opera ꝑſe
quant̄: ⁊ mala vite pn̄tis ſuſtineāt. Sicut paulo
dictū eſt.ij. Cor.xij. Suffic̄ tibi gr̄a mea. Et abra
he fuit dictum. Nunc cognoui ꝙ timeas deum.
Gen̄.xxij.i. cognoſcere te feci. Et loqt̄ de timore
caſto: qui non ē ſine gr̄a. Scd̄o mō pōt aliqd per
ſeipm̄ ⁊ certitudinalr̄ cognoſci. Et ſic nll̄s pōt ſci
re ſe hr̄e gr̄am. Et rō eſt qꝛ certitudo non pōt hr̄i
de aliq̄: niſi poſſit diiudicari per ꝓpꝛium ꝑncipiuȝ
Sic.n. certitudo hētur de ꝯcluſionib⁹ demr̄atis
per idemonſtrabilia vlia ꝑncipia. Nll̄s aūt pōt
ſcire ſe hr̄e ſciam alicui⁹ ꝯcluſionis ſi ꝑncipium
ignoraret. Principiū aūt gr̄e ⁊ obm̄ eius eſt ipſe
deus: q ꝓpter ſui excellentiā eſt nobis ignot⁹ ſm
illud Iob.ix. Si venerit ad me non videbo euȝ:
ſi aūt abierit non itelligā. Et iō hō non pōt ꝑ cer
titudinē diiudicare ſi hȝ gr̄am: ſm illud.i. Cor̄.
iiij. Sed nȝ meipm̄ iudico: q aūt iudicat me dn̄s
ē. Tertio mō cognoſcit̄ aliqd ꝯiecturalr̄ ⁊ per ali
q̄ ſigna: Et hoc mō pōt aliqs cognoſcere ſe habe
re gr̄am: inq̄ʒtum.ſ. ꝑcipit ſe delectari ⁊ contēner̄
res mūdanas: ⁊ inq̄ʒtum non ē conſci⁹ alic⁹ pctī
mortalis ſm quē modū pōt intelligi illud apoc̄.
iij. Uicenti dabo mān̄a abſcōditum: qd̄ nemo no
uit niſi q accipit: qꝛ ille qui accipit: per q̄ʒdam ex
perientiā dulcedis nouit: quā non experit̄ q nō
accipit. Iſta tn̄ cognitio iperfecta ē. Un̄ ⁊ apl̄us.i.
Co.iiij. poſtq̄ʒ dixit. Nihil mihi conſci⁹ ſū ſubdit.
Sȝ non i hoc iuſtificat⁹ ſum: qꝛ vt dr̄ in ps.xviij.
Delicta qs intelligit ab occultis meis mūda me
dn̄e: hec.b. Tho. It̄ qꝛ actus ꝟtutū infuſaꝝ que
ꝓcedūt a gr̄a: ſunt oīno ſil̄es actib⁹ ꝓcedentibus
a ꝟtutib⁹ acqſitis: iō q̄ʒuis videat quis ſe facere
opa iuſticie: mie: ⁊ charitat̄: pn̄ie: non pōt ſcire ꝑ
certitudinē ſi tales act⁹ ꝓcedunt a ꝟtutib⁹ ifuſis
vel acqſitis. Un̄ nec ex hoc ꝙ hēat gr̄am cogno
ſcere pōt.

¶ De neceſſitate gr̄e. Ca.v.

Gratia dēi a deō ē hoi neceſſaria ꝙ ſine ea non pōt dī
ꝑcepta ſuare: nec vitā eternā mereri: nec reſurge
re a pctō nec abſtinere a pctō. Sed nec pōt ꝑ ſe ꝑ
parare ſe ad gr̄am. Nec poſtq̄ʒ eā ꝯſecutus ē: pōt
bonū facere: ⁊ vitare pctm̄ ſine auxilio gr̄e: nec ꝑ
ſeuerare. Pōt tn̄ ſine gr̄a cognoſcere ꝟitatē mul
taꝝ reꝝ: ⁊ facere aliq̄ bona naturalia: ⁊ diligere d̄
um ſup oīa. // Quantū ḡ ad ꝑmum.ſ. ꝙ ſine gr̄a
gratum faciente non pōt hō oīa dei ꝑcepta iplere
Probat̄ ꝑ.b. Aug. qui dicit. Credere.ſ. ꝙ poſſit
qs mandata dei ſine gr̄a implere: pertinet ad he
reſim pelagianoꝝ: vn̄ de conſe. di.iiij. dr̄. Placuit
vt quicq; dixerit in nobis gr̄am iuſtificatōis dari
vt qd̄ iubemur per liberꝝ facere arbitrium: facili
us poſſum⁹ iplere per gr̄am tanq̄ʒ ⁊ ſi gr̄a nō da
ret̄ non qdem facile: ſed tn̄ poſſum⁹ ⁊ ſine illa im
plere mandata diuina: anathema ſit. Pro cuius
declaratōe dicit.b. Tho.ꝑ^a.2^e.q.cix.ar.iiij. ꝙ iple
re mandata legis contigit dupl̄r. Uno mō inquā
tum ad ſubām operꝭ: vt.ſ. hō operet̄ iuſta fortia ⁊
alia ꝟtutum opa. Et hoc mō in ſtatu nature inte
gre potuit oīa mandata leg̃ implere. Aliogn nō
potuiſſet in ſtatu illo non peccare: cū non ſit aliō
pctm̄ q̄ʒ tranſgredi legem dei. Sed i ſtatu nature
corrupte non pōt implere oīa mandata ſine gr̄a
ſanante. Quod aūt ait apl̄s ad Ro.ij.ca. Gentes
q̄ legem non hn̄t: cum naturalr̄ que legis ſunt i
plent: ipſi ſunt ſibi lex itelligendū eſt ſm.b. Aug.
Gentes legē implere per naturā ad vitam.ſ. ⁊ re
formatā gr̄a. Alio mō pn̄t impleri mandata legis
non ſolū q̄ʒtum ad ſubām operꝭ ſed ēt q̄ʒtum ad
modū agendi: vt.ſ. ex charitate faciant. Et ſic nec
i ſtatu nature itegre: nec in ſtatu nature corrupte
pōt hō implere abſq; gr̄a mandata dei. Un̄ beat⁹
Aug. in li. de correc. ⁊ gr̄a cuȝ dixiſſet ꝙ ſine gr̄a
prorſus bonū hoies faciunt: ſubdit non ſoluȝ vt
miſtrante ipſa qd̄ faciendū eſt ſciant: veꝝ ēt vt ꝑ
ſtante ipſa faciant cum dilectōe qd̄ ſciunt. Indi
gent inſup i vtroq; ſtatu auxilio dei mouentis ad
mandata iplenda. Nec eſt cōtra quod.b. Hiero.
dicit. Maledict⁹ oīs qui dicit deū aliqd ipoſſibi
le ꝑcepiſſe. Sȝ impoſſibile videt̄ qd̄ ꝑ ſe hō face
re non pōt vt mādata ſuare. Nā id qd̄ poſſum⁹
cum auxilio dīno: non ē nobis oīno ipoſſibile: ſȝ
illud philo. in.iij. ethic̄. Quod per amicos poſſu
m⁹ aliqualiter ꝑ nos poſſumus: vnd̄ ⁊.b. Hiero.
ibi ſubdit. Sic fatemur liberum eē arbitriuȝ no
ſtrum vt dicamus ſemper nos diuino auxilio i
digere. .§.I.

Quātum ad ſecunduȝ

punctum.ſ. ꝙ ſine gratia non poſſumus vitam
eternam mereri dicit apoſtolus ad Ro.vi. Gra
tia dei vita eterna. Qd̄ iō dicitur ſm glo. ibi vt in
telligamus deum ad vitam eternam pro ſua mi
ſeratione perducere. Sic ergo exponitur vita
eterna nobis datur gratia dei idest ſuo munere.
Hui⁹ ratio eſt ſecundum Thomā ꝑma ſcd̄e.q.cix
arti.v. Quia actus perducentes ad finem oȝ ſini

eē ꝑportōatos. Alſs aūt act⁹ excedit ꝑportōem
ꝑncipij act⁹ ſui. Et iō videm⁹ in naturalib⁹: φ nl
la res ꝑficeꝛ pōt effectū p ſuā opatōes q excedat
ṽtutē actiuā. Sꝫ ſolū pōt ꝑducere p opatōem ſu
aꝫ effecū ſue ṽtuti ꝑportōatū. Uita āt etna ē ex
cedēs ꝑportōeꝫ hūane nature. Et iō hō p ſua na
turalia ñ pōt ꝑducere opa meritoꝛia ꝑportōata
vite eterne ſꝫ ad hoc exigit altioꝛ ṽt⁹ q ē virt⁹ grē.
Et iō ſine ea hō pōt mereri vitā eternā: ſed pōt ſa
cere opa ꝑducētia ad aliqō bonū cōnaturale hoi
ſič laboꝛare i agro comedere bibere hr̃e amicū
ꝛ hi⁹ vt dič. b. aug. Qō āt dñs dič Math. xix. Si
vis ad vitā ingredi ſua mādata: itelligendū ē vo
lūtate ſua facere opa meritoꝛia: ita tñ φ ipſa vo
luntas ꝑus ꝑpeꝛ ad hoc per grām vt dič. b. aug.
Itē ſi obijciaꝛ φ vita eterna ē vltim⁹ finis hois:
ſꝫ qlꝫ res naturaľ per ſua naturalia pōt ꝯſeq finē
ſuū: g multo mag' hō q hꝫ altioꝛa naturalia: dꝫ p
ſe poſſe ꝯſeq finē ſuū. ſ. vitā eternā. Rñ. φ hoc ē
veꝝ de fine ꝯnaturali rei. Sꝫ natura hūana ex h
φ eſt nobilioꝛ pōt ad altioꝛē fineꝫ ꝑduci q̃ꝫ natu
ralē ſibi c⁹ ē vita etna. Sꝫ idigꝫ altioꝛi auxilio q̃ꝫ
ṽt⁹ nāľ ſua ſit. ſ. auxilio grē. §. II.

Quantum ad tertium

.ſ. φ ñ pōt qs reſurgere a pctō ſine auxilio grē: p
batur ſic p. b. Tho. p^a. 2^e. q. cix. ar. vij. Pctm̃ tran
ſit actu: ſꝫ remanet reatu: ꝛ iō non ē idē reſurgeꝛ
a pctō qō ceſſare ab actu pcti: ſꝫ reſurgere a pctō
ē repari hoiem ab his q̃ peccando amiſit. Incur
rit āt hō triplex detrimentū peccādo. ſ. maculaꝫ
coꝛruptōem naturaľ boni ꝛ reatuꝫ pene. Macu
lā qdem inq̃tum ꝑuatur qs decoꝛe grē ex defoꝛ
mitate pcti. Bonū āt nature coꝛrūpit inq̃tuꝫ na
tura hois deoꝛdinaꝛ voluntate hois non ſubiec
ta deo: hoc. n. oꝛdine ſublato ꝯñs ē vt tota natu
ra hois peccātis ioꝛdinata remaneat. Reat⁹ pe
ne eſt: qꝛ peccando moꝛtaľr mereꝛ dānatōeꝫ eter
nā. Manifeſtū eſt āt φ de ſingulis hoꝝ triū non
repararetur niſi per deū. Cum. n. decoꝛ grē prouēi
at ex illuſtratōe diuini lumīs: non pōt talis decoꝛ
in aīa repari niſi deo denuo illuſtrāte. Uñ regri
tur hituale donū qō eſt grē lumē. Silr̃ oꝛdo na
ture repari nō pōt vt. ſ. volūtas hois ſubijciatur
deo: niſi deo volūtateꝫ hois ad ſe trahente. Silr̃
ꝛ reat⁹ pene eterne remitti ñ pōt: niſi a deo i quē
ē offenſa cōmiſſa: ꝛ q eſt hoium iudex. Et iō reg
riꝛ auxiliū grē: ꝛ inq̃tū ad hituale donū. ꝛ q̃tum
ad iterioꝛē dei motōem. Qō āt dr̃ ephe. v. Exur
ge a moꝛtuis ꝛ illumiabit te xp̃s: non ſic ē intelli
gendū φ tota exurrectio a pctō ꝑcedat illumiati
onē gratie: ſed qꝛ cum hō per liberꝫ arbitrium a
deo motū ſurgere conaꝛ a pctō: recipit lumē gra
tie iuſtificantis. §. III.

Quantum ad quartuꝫ

.ſ. φ ſine grā ñ pōt hō a pctō abſtiñeꝛ. Hoc ſic ḋcla
rat. b. Tho. p^a. 2^e. q. cix. ar. viij. De hoīe poſſum⁹

loq dupľr. Aut ſcḋm ſtatū nature itegre. Aut ſcḋm ſta
tū nature coꝛrupte. Et ſcḋm ſtatū nature itegre po
terat hō ſine dono grē hituali ñ peccare nec moꝛ
taľr nec veniaľr: ſꝫ peccare ñ ē aliud q̃ꝫ recedere
ab eo qō eſt ſcḋm nām qō vitare hō poterat i ſtatu
nature itegre: ñ tñ hoc poterat ſine auxilio dei in
bono ꝯſeruātis: q̃ ſubtracto ipſa ēt nā i nihilū de
cideret. Sꝫ i ſtatu nature coꝛrupte idiget hō grā
hituali: natura ſanāre ad hoc φ oio a pctō abſtie
at. Hec ſanatio ꝑmo fit in pñti vita: ſcḋm mentē ap
petitu carnali nōdū totaľr repato: vñ apľs in pſo
na hois repati dič Ro. viij. Ipſe mente ſuio legi
dei: carne āt legi pcti. In q̃ qdem ſtatu pōt hō ab
ſtiere a pctō moꝛtali qō ē in rōne. Nō āt pōt ab
ſtiere ab oi pctō veniali: ꝑpter coꝛruptōem iferi
oꝛis appetit⁹ ſēſualitat'. Cui⁹ mot⁹ ſinglos rō re
ꝑmē pōt: ꝛ ex h hñt rōem pcti ꝛ volūtarij. Nō āt
oēs: qꝛ dū vni reſiſtere nitiꝛ foꝛtaſſis ali⁹ inſur
git. Et qꝛ rō non pōt ſp peruigil eē ad hi⁹ motus
vitādos. Sic igr̃ anq̃ꝫ rō hois i q̃ eſt pctm̃ moꝛta
le repareꝛ p grām iuſtificantē: pōt ſingula pecca
ta moꝛtalia vitare: ꝛ ſcḋm aliqō tps: qꝛ ñ eſt neċe φ
ꝯtinuo peccet i actu. Sꝫ φ diu maneat abſq; pec
cato moꝛtali eē nō pōt. Ut. n. dicit Grego. ſup eze
chi. Pctm̃ qō p pñiam diluiꝛ mox ſuo pōdere ad
aliud trahit. Et hi⁹ rō eſt: qꝛ ſicut rōni ſubditur i
ferioꝛ appetit⁹: ita ēt rō dꝫ ſubdi deo: ꝛ i ipſo ꝯſti
tuere finē ſue volūtat'. Per finē āt oꝫ φ regulē
tur oēs act⁹ hūani: ſicut p rōnis iudiciū regula
ri debent mot⁹ inferioꝛis appetit⁹. Sic igr̃ iferio
ri appetitu non totaľr ſubō rōni: non pōt eē qn
iſurgāt ioꝛdiati mot⁹ i appetitu ſenſitiuo: ita in rōe
hois deo ñ ſubiecto: ꝯñs ē φ iſurgāt multe inoꝛ
diatōes in ipſis actib⁹ rōis. Cum. n. hō nō hꝫ coꝛ
ſuū firmatū i deo: vt p nullo bono ꝯſeqndo vel ma
lo vitādo ab eo ſepari velit: occurrunt multa ꝑp
ter q̃ ſeqnda ꝛ vitāda hō recedit a deo ꝑcepta ei⁹
ꝯtēnendo: ꝛ ita peccat moꝛtaľr: qꝛ in repentinis
hō opaꝛ ſcḋm finē ꝑconceptū ꝛ hituꝫ ꝑexitē: phūs
dicit i. iij. ethic'. q̃uis ex ꝑmeditatōe rōis hō poſ
ſit aliqd agere ꝑter oꝛdinē finis ꝑcōcepti: ꝛ ꝑter i
clinatōem hitus. Sꝫ qꝛ hō non pōt ſp eē i tali ꝑ
meditatōe: non pōt ꝯtigere vt diu ꝑmaneat qn
opeꝛ ſcḋm ꝯñam volūtat' deoꝛdiāte a deo: niſi cito
p grām repararet. Nec ē ꝯtra qō dicit. b. Augu.
.ſ. φ nemo peccat i eo qō vitare non pōt. Sꝫ non
pōt ſine grā vitare g ꝛc. qꝛ pōt hō vitare ſinglos
act⁹ pctōꝝ: ſꝫ non oēs niſi per grām. Et tñ qꝛ ex
ei⁹ defectu eſt: φ non ſit ꝑparat⁹ ad grām hñdā: p
hoc non excuſaꝛ a pctō: qꝛ ſine grā pctm̃ vitare ñ
poſſit. §. IIII.

Quantuꝫ ad quintum

.ſ. φ hō nō pōt ſe ꝑparare ad grām p ſeipm. oñdi
tur p illud qō dr̃ Io. vi. Nemo pōt venire ad me
niſi pr̃ qui miſit me traxerit eū: hoc aūt ſic decla
rat. b. Tho. p^a. 2^e. q. cix. arti. vi. Duplex eſt ꝑpara
tio volūtat' humane ad bonuꝫ. Una q̃ ꝑparatur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad bonum opandum meritoꝛium ⁊ fruēdū deo Et talis pꝛepatio volūtatis non pōt eſſe ſine habituali dono gr̄e: qđ ſit pncipiū boni opis meritorij. Alio mō pōt intelligi preparatio volūtatis hūane: ad ꝯſequendū ipm donū habitualis gr̄e. Ad hoc aūt ꝙ ſe pꝛepet volūtas ad ſuſceptionē huius doni hitualis gr̄e: non oꝫ pſupponere aliquod aliud donū habituale in aīa: qꝛ ſic pcederetur in infinitū. Sꝫ oꝫ pſupponere aliqđ auxiliū dei gratuitū: mouētis iterius aīam ſeu inſpirantis bonū ꝓpoſitū. His igitur duobus modis indigemus diuino auxilio ad bn̄ opandū. ¶ Qꝛ aūt indigeamus auxilio dei mouētis aīam oſtēdit ex hoc: ꝙ cū deus ſit primū mouens ſimpl̄r: ex eius motione ē: ꝙ oīa in ipam ꝯuertātur ſm cōem intentionē boni: p quā intendit vnūqđqꝫ aſſimilari deo ſm modū ſuū. Vn̄ Diony. dicit in li. de diui. no. ꝙ deus ꝯuertit oīa ad ſeipm. Sed hoīes iuſtos ꝯuertit ad ſeipm: ſicut in ſpālem finem quē intendūt: ⁊ cui cupiūt adherere: vt bono ꝓpꝛio: ſm illud ps. lxxij. Mihi aūt adherere deo bonū eſt. Et iō ꝙ homo ꝯuertatur ad deum hoc n̄ pōt eſſe niſi deo cōuertente ipm ad ſe: hoc aūt eſt pꝛepare ſe ad gr̄am: quaſi ad deū ꝯuerti: ſicut ille qui hꝫ oculum auerſū a lumine ſolis: p hoc ſe pꝛepat ad recipiendū lumen ſolis: ꝙ oculos ſuos ꝯuertit verſus ſolē. Vn̄ patet ꝙ nō pōt ſe pꝛepare ad lumen gr̄e recipiendū: niſi per auxiliū gr̄e interius mouētis. Nec eſt cōtra qđ dr̄ Zacha. i. Conuertimini ad me: ⁊ ego ꝯuertar ad vos. Conuerti nō ē aliud ꝗꝫ ſe ad gr̄am pꝛepare Vn̄ videt̄ ꝙ p ſe pōt pꝛepare ſe. Als quō impataretur qđ nō eſſet in eius ptāte. Nam ꝯuerſio hominis ad deū ſit p̄ liberum arbitriū. Et ſm hoc homini pcipitur ꝙ ſe ad deū ꝯuertat. Sed liberum arbitriū ad deū conuerti non pōt niſi deo ad ipm conuertente illum: ſm illud Hiere. xxxi. Conuerte me dn̄e ⁊ cōuertar: qꝛ tu es dn̄s deus meus. Vn̄ cum dicatur homo facere qđ in ſe eſt in pꝛepando ſe ad gr̄am dr̄ hoc eſſe in ptāte hoīs ſm ꝙ eſt motus a deo. .§.V.

Quātum ad ſextum. ſ.

ꝙ conſecutus iam gr̄am hitualem donū: adhuc indiget auxilio gr̄e: p ut impoꝛtat motionez interioꝛē dei ad bonū. Qđ ſic declarat. b. Tho. pᵃ zᵉ. q. cix. art. ix. Homo ad recte viuendū indiget dupliciter auxilio dei. Vno mō ꝗtum ad donū habituale: p qđ ſanat̄ natura hūana coꝛrupta p peccatū: ⁊ ſanata eleuat̄ ad faciendū opa vite eterne meritoꝛia: que excedūt ꝓpoꝛtionē nature hūane Alio mō indiget auxilio gr̄e: vt moueat̄ ad agendū. Qꝫtum igitur ad primū auxiliū homo in gr̄a exiſtens: nō indiget alio auxilio. ſ. gr̄e habitualis infuſo. Sed ꝗtum ad zᵐ auxiliū: vt. ſ. moueat̄ a deo ad recte agendū: ſic iam hn̄s habituale donum gr̄e. adhuc īdiget tali auxilio. Et hoc ꝓpter duo. Primo rōne gn̄ali ꝓpter hoc: qꝛ nulla res creata pōt in quēcūqꝫ actum pdire niſi virtute motionis diuine. Secundo rōne ſpeciali ꝓpter conditionem hūane nature coꝛrupte: que licet p gr̄am ſanetur ꝗtum ad mentē: remanet tn̄ in ea coꝛruptio ⁊ impfectio ꝗtum ad carnem: p quam ſeruit legi peccati: vt dr̄ ad Ro. vij. Remanet ēt quedā ignoꝛantie obſcuritas in intellectu ſcōm quam dr̄ ad Ro. viij. Quid oꝛemus ſicut oꝫ neſcimus: ꝓpter varios. n. rez euentus. Et qꝛ etiaꝫ noſipos non pfecte cognoſcimus: n̄ poſſumus ad plenū ſcire qđ nobis expediat. Et ideo neceſſe ē nobis: vt a deo dirigamur ⁊ ꝓtegamur q oīa nouit: ⁊ oīa pōt. Et ꝓpter hoc etiā renatis in filios dei p gr̄am conuenit dicere. Et ne nos inducas in temptationē. Et fiat voluntas tua ſicut in celo ⁊ in terra: ⁊ cetera que cōtinent̄ in orōne dominica ad hoc ptinētia. Nec ex hoc ꝙ poſt gr̄aꝫ habituale donū acceptū idigeamus auxilio dei nos monētis ad bonū: pōt concludi ꝙ tale habituale donū ſit inuacuū: vel in pfecta gr̄a: qꝛ etiā in ſtatu gloꝛie qn̄ erit gr̄a conſumata: homo diuino auxilio indigebit. ⁊ ꝗtum ad hoc etiam in pfecta gr̄a hoc oſtendit: in ꝗtum hominē nō totaliter ſanat. .§.VI.

Quātum ad ſeptimuꝫ

ſcilicet ꝙ in gratia cōſtitutus indiget auxilio gr̄e non quidā put eſt donū habituale ipa gr̄a: ſed put eſt auxilio dei ꝓtegens hoīem. Quod. b. Tho. declarat ſic pᵃ zᵉ. q. cix. ar. x. Perſeuerātia tripliciter dr̄. Vno mō put ſignificat habitū mentis p quem homo firmiter ſtat ne moueatur ab eo qđ eſt ſm veritatē per triſtitias irruentes. Secundo mō poteſt dici pſeuerantia habitus quidā: ſcōm quem homo hꝫ ꝓpoſitum perſeuerandi in bono vſqꝫ ī finē. Et vtroqꝫ iſtoꝝ modoꝝ: ſemp pſeuerantia ſimul cū gratia infundit̄ ſicut ⁊ cetere virtutes. Tertio modo dr̄ pſeuerantia quedā bonitatis vſqꝫ ad finē vite. Et ad talem pſeuerantiaꝫ hn̄dam homo in gr̄a ꝯſtitutus non indiget aliq̄ habituali gr̄a: ſed diuino auxilio ipm ꝓtegente ⁊ dirigente ꝯtra tentatōnum impulſus. Et iō poſt ꝗꝫ aliquis eſt iuſtificatus p gr̄am neceſſe hꝫ petere pdicte pſeuerantie donū: vt. ſ. cuſtodiat̄ a malo vſqꝫ ad finem vite. Multis. n. datur gr̄a quibus non datur pſeuerare in gr̄a. .§.VII.

Quantum ad octauuꝫ

ſcilicet ꝙ ſine habituali dono gr̄e poſſumꝰ multā intelligere. Sed nō ſine auxilio dei mouentis intellectū. Qđ ſic declarat. b. Tho. pᵃ zᵉ. q. cix. ar. i. Sicut oēs motus coꝛpales reducūtur in motū celeſtis coꝛpis ſicut in primū mouens coꝛpale: ita oēs motus tam coꝛpales ꝗꝫ ſpūales reducūtur in primū mouēs ſimpl̄r qđ eſt deus. Et iō ꝗtumcūqꝫ aliqua natura coꝛpalis vel ſpūalis ponat̄ pfecta: non pōt in ſuū actum pcedere: niſi moueat̄ a deo: q̄ quidē motio ē ſm ſue puidētie

p

rōnem:ñ ſm neceſſitatē nature:ſicˀ motio corpis
celeſtis. Non ſolū aūt a deo eſt oīs motio ſicut a
pmo mouēte:ſed ab ipo etiam ē oīs formalis p/
fectio:ſicut a pmo actu. Sic igiẜ actio intellectus
ꝛ cuiuſcūqꝫ entis creati:dependet a deo duplici
ter. Uno mō in qꝫtum hꝫ formā p quā agit. Alio
mō in qꝫtum ab ipo mouetẜ ad agendū. Unaque
qꝫ aūt forma indita rebus creatis: a deo hꝫ effi/
caciā reſpectu cuiuſdaꝫ effectus determinati: in
quē pōt ſm ſuam ppꝛietatem. Ultra aūt ñ pōt ni
ſi p aliquā aliā formaꝫ ſupadditam. Sicut aqua
ñ pōt calefacere niſi calefacta ab igne. Sic igitur
intellectus hūanus hꝫ aliquā formā.ſ.ipm intel
ligibile lumen:qð eſt de ſe ſufficiens ad quedaꝫ
intelligibilia cognoſcenda:ad ea.ſ.in quoꝝ noti/
tiaꝫ p ſenſibilia poſſumus deuenire. Altioꝛa vō
intelligibilia intellectus hūanus cognoſcere nō
pōt:niſi foꝛtioꝛi lumine grē:vel pphetie qð dicitẜ
lumen grē in qꝫtum eſt nature ſupadditum. Sic
ergo dicendū eſt qꝫ ad cognitionē cuiuſlibet ve
ri indiget homo auxilio diuino: vt.ſ.intellectus
a deo moueatur ad ſuū actum. Non aūt indiget
ad cognoſcendū veritatē in omnibus:noua illu
ſtratione:ſupaddita naturali illuſtrationi:ſed in
quibuſdam que excedūt naturalem cognitionē
ꝛ tñ quandoqꝫ deus p ſuam grām miraculoſe in
ſtruit aliquos de his que p naturalē cognitionē
haberi poſſūt:ſicut ꝛ qñqꝫ facit miraculoſe que/
dam que natura facere pōt. Cum aūt dicitẜ qꝫ omē
veꝝ a quocunqꝫ dicatẜ eſt a ſpū ſancto: ſm Amb.
Intelligendū eſt hoc ſm.b.Tho.qꝫ eſt a ſpū ſan/
cto ſicut ab infundente naturale lumē:ꝛ mouen
te ad intelligendū ꝛ loquendū veritatem:ñ autē
ſicut in habitante per grām gratū facientē:vel ſi
cut largiente habituale donū gratie:ſupadditū
naturali lumini. §.VIII.

Demū quātum ad vo
lendū vel faciendū bonū aliter idiget homo grā
in ſtatu nature coꝛrupte. Aliter indiguit in ſtatu
nature integre. Nam in ſtatu nature integre in/
diget hō virtute gratuita ſupaddita vtuti natu/
re in qꝫtum ad vnū.ſ.ad opandū ꝛ volendū bo/
num ſupnaturale. Sed in ſtatu nature coꝛrupte
qꝫtum ad duo.ſ.vt ſanetẜ:ꝛ vlterius vt bonū vir/
tutis operetur meritoꝛiū. In vtroqꝫ aūt ſtatu indi/
get homo auxilio diuino:vt a deo moueatur ad
volendū ꝛ agendū ſicut a pmo mouēte. Et ſicut
vtroqꝫ mō poteſt intelligi illud Ro.ix. Non eſt
volentis neqꝫ currentis:ſed dei miſerentis. Uel
le enim ꝛ opari meritoꝛie eſt a deo: mediāte grā
ſua gratuꝫ faciente. Uelle aūt ꝛ opari ea que ſūt
nature vel artis:vt edificare: plantare: intellige
re ꝛ huiuſmodi:etiam in peccatoꝛibus eſt a deo
vt pꝛimo motoꝛe omniū ad agendum.

De effectu gratie operantis que eſt iuſtificatio
impii. Capitulum.vi.

Iuſtificatio impii
que ē effectus grē opantis dicitẜ a iuſti
cia. Iuſticia aūt dicitur tripliciter ſꝫ
Tho.pªzª.q.cxiij.ar.i. Uno mō put impoꝛtat re/
ctitudinē oꝛdinatem actū homis in compatione
ad aliū ſingularē hoiem. Et ſic ē iuſticia ptic/
laris ꝛ virtus cardinalis. Secūdo mō put oꝛdi
nat ſm rectitudinē actum hoīs in compatiōe ad
bonū cōe multitudinis:q̄ dicitẜ iuſticia legalis. Ter
tio mō dicitẜ iuſticia ſm qꝫ impoꝛtat rectitudinē qn
dam hoīs in diſpōe interioꝛis hoīs; put.ſ.ſupꝛe
mū hoīs ſubijcitẜ deo:ꝛ inferioꝛes vires anime
ſubduntẜ ſupme.i.rōni. Et hanc iuſticiā phs in.v
ethicoꝝ appellat methaphoꝛicā. Ab hac igiẜ iuſti
cia tertio mō ſūpta:ſumitẜ iuſtificatio paſſiue ac/
cepta.ſ.p fieri iuſtū:non p facere iuſtū. Et hoc ēt
non p modū ſimplicis gn̄ationis:qꝛ ſic etiā poſſꝫ
competere ei q non eſſet in peccato: dū iuſticiaꝫ
acciperet a deo:ſicut adā in pncipio accepit iuſti
ciam oꝛiginalis peccati cū adhuc ñ haberet pec
catū:ſed potuit peccare. Huiuſmodi iuſtificatio
in hoīe includit rōnem motus de ꝯtrario in con
trariū. Et ſic iuſtificatio impoꝛtat quandā tranſ
mutationē de iuſticie ſtatu:ad ſtatū iuſticie predi
cte. Et de iſta iuſtificatōne hic agiẜ: de q̄ ad Ro.
iiij. Ei aūt qui non opatur:credenti aūt in deū q
iuſtificat impiuꝫ. Et ad Ro.viij. Quos vocauit:
hos ꝛ iuſtificauit. In hac.n.iuſtificatiōe impij cō
currūt quatuoꝛ p oꝛdinē:ſimul quidem tpe:ꝛ ſi
naturaliter ſe oꝛdine nature vnū pcedat aliud:
vꝫ grē infuſio:motus liberi arbitrij p fidem foꝛ/
matā in deū. Tertium ē motus liberi arbitrij in
pctī deteſtatione. Quartū ē remiſſio culpe: q̄ ſm
pe.de tarataſia in quarto notantẜ in.v̄.illo ꝛ ſi nō
dicto oꝛdie. Cōmouiſti terrā tuā.ſ.tu dn̄e:terrā
i.pctoꝛem debitū terrenis. Et hoc mouēdo libe
rū arbitriū ſuum totū in te:vt.ſ.in te credat ꝛ te
ſup oīa amet:ideo cōmouiſti dn̄e.i.totū mouiſti.
Et ſi oīs motus ē a pmo mouēte deo:mō ſpāli ē
hic motus ab eo:ad ſe eū ꝯuertendo q pus erat
auerſus. vñ Aug.ait. Qui fecit te ſine te:ñ iuſti
ficabit te ſine te:te.ſ.dirigente ad deū. Secūdo di
cit. Conturbaſti eaꝫ.ſ.p motū ſui arbitrij in dete
ſtationē pctī:de qua ꝯturbatione in alio ps.vi.di
cit penitens ipe. Aīa mea turbata ē valde. Cōtur
baſti ait.i.totā ſimul turbaſti doloꝛe cōpūctiōis.
Opoꝛtet.n.penitentē ait.b.Aug.de pe.diſt.vi.de
oī pctō dolere ſimul:aīs ñ eſſet penitēs:ſi volun
tarie pmaneret in aliquo ñ iuſtificaretẜ. Tertiuꝫ
eſt pctī remiſſio qð ibi notatẜ. Sana cōtritiones
eius. Aīa.n.eſt ꝯtrita in malaꝫ ptem.i.quaſi tota
deſtructa:fracta minutatī in diuerſas affectiōes
p peccatū. Qñ quis hꝫ magnā febꝛem vel aliam
infirmitatē:totū coꝛpus videtẜ tritū ꝛ fractū. Et
ſic p peccatū aīa grauiter infirmata mirabiliter
debilitata eſt:ꝛ quaſi fracta inepta ad quodcūqꝫ
bonū. Sed cū peccatum remittitur:ſanatur.pſi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Qui ſanat oēs infirmitates tuas: z moduz p̄mit
tit. Qui ꝓpiciatur oībus iniq̄tatibus tuis. Quar
tū eſt gr̄e infuſio vñ iſta oīa ꝓcedunt: qd̄ notat cū
dicit. Quia cōmota ē. ſ. a te p illuminationē gr̄e.
Vñ in figurā cum intrauit ieſus hieruſolymā cō
mota ē vniuerſa ciuitas dicēs. Quis ē h. Mat.
xxi. Intrat dñs ieſus in ciuitatē anime p grām z
oēs ſenſus z affectiones tūc mouent̄ p admirati
onē. Rōnem aūt quare iſta quatuor ponuntur
in iuſtificatione impij aſſignat. b. Tho. pͣ zͤ. q. cxi
ij. ar. vi. dicens. Juſtificatio ē quidā motus quo
aīa mouet̄ a deo: a ſtatu culpe in ſtatum iuſticie.
In quolibet aūt motu quo aliqd ab altero mo
uet̄ tria requirūtur. Primū ē motus ipius mo
uentis. Secūdo motus mobilis. Tertio ꝯſuma
tio motus ſiue ꝑuentio ad finē. Ex pte igit̄ motō
nis diuine accipit̄ gr̄e infuſio. Ex pte liberi arbi
trij moti accipiunt̄ duo motus ipius ſm receſſū
a termino a quo: z acceſſus ad terminū ad quez
Conſumatio aūt ſiue ꝑuentio ad terminū huius
motus: importat̄ in remiſſione culpe. In hoc. n.
iuſtificatio ꝯſumat̄: ſm illud Jſa. xxvij. Hic ē oīs
fructus vt auferatur peccatū. §. I.

Quod requiratur pri

mū ad iuſtificationez impij pz p id qd̄ ſcribit̄ ad
Ro. iij. Juſtificati gratis p grām ipius. Hoc aūt
ſic declarat. b. Tho. pͣ zͤ. q. cxiij. homo peccando
deū offendit. Offenſa aūt non remittitur alicui
niſi ꝓpter hoc q̄ aīmus offēſi pacat̄ offendenti.
Et iō ſm hoc peccatū remitti dr̄: q̄ deus nobis
pacat̄. Que quidē pax ꝯſiſtit in dilectione: q̄ deꝰ
nos diligit. Dilectio aūt dei q̄ntū ex pte actus di
uini ē eterna z imutabilis: ſz q̄ntū ad effectū quē
in nobis impmit q̄nq̃ interrumpit̄: put. ſ. ab ipo
q̄nq̃ deficimus: z q̄nq̃ iterz recupamus. Effectꝰ
aūt diuinē dilectiōis in nobis q per pctm̄ tollit̄: ē
gr̄a qua hō fit dignus vita eterna: a q̄ pctm̄ mor
tale excludit. Et ideo ñ pōt intelligi remiſſio cul
pe niſi adeſſet gr̄e infuſio. Et q̄uis ꝯtingat aliqñ
apud hoīes: q̄ vnus hō aliquem nec diligit nec
odit: tñ ſi eū offendat: q̄ ei dimittat offenſā: hoc ñ
pōt ꝯtingere niſi ex ſpāli beniuolētia. Beniuolē
tia aūt dei ad hoīem repari dr̄ p donum gr̄e. Et
ideo licet anteq̄z homo peccet: poſſit eſſe ſine cul
pa z ſine gr̄a: vt in ſtatu innocentie: tñ poſt pecca
tū ñ pōt eſſe ſine culpa: niſi p grām habeat. Item
q̄ deus ñ imputet alicui peccatū ſm illud. Bea
tus vir cui ñ imputauit dñs peccatum: importat
quandā gr̄e effectū in ipo cui peccatū ñ imputa
tur. Q. n. alicui ñ imputetur peccatum: a deo ex
ſua dilectione ꝓcedit. §. II.

Quod requiratur ad

iuſtificationē impij motus liberi arbitrij in deū:
q eſt p fidem formatam: pz per illud qd̄ dicit xp̄s
Jo. vi. Omnis q audit a pr̄e z didicit: vēit ad me
Sz addiſcere ñ eſt ſine motu liberi arbitrij. Naz
diſcens ꝯſentit docenti. Et q̄ ille ſit motus fidei
oñdit apl̄s ad Ro. v. dicēs. Juſtificati ex fide pa
cem habeamus ad deū. ¶ Primuz ſic declarat
b. Tho. vbi ſupra. ar. iij. Juſtificatio impij fit deo
mouente hoīem ad iuſticiā. Deus aūt mouet oīa
ſm modū ſuū. i. vniuſcuiuſq̃ rei. Sicut videmꝰ
ī naturalibus: q̄ aliter mouētur ab eo leuia: ali
ter grauia: ꝓpter diuerſam naturā vtriuſq̃. Vñ
z hoīes mouet ad iuſticiā ſm ꝯditionē hūane na
ture. Homo aūt hz ſm ꝓpriam naturā: q̄ ſit libe
ri arbitrij. Et iō in eo qui hz vſuz liberi arbitrij
non fit motio a deo ad iuſticiā abſq̃ motu libe
ri arbitrij. Sed ita infūdit donū gr̄e iuſtificātis:
q̄ etiā ſimul cū hoc mouet liberꝫ arbitriū ad do
nū gr̄e acceptandū in his q ſunt motionis huiꝰ
capaces. Vñ q̄ pueri in baptiſmo iuſtificētur ſi
ne motu liberi arbitrij: hoc eſt q2 nondū ſunt ca
paces huius motꝰ. Et idō mouētur a deo ad iu
ſticiam p ſolā informationē aīe ipſoꝝ: qd̄ non fit
abſq̃ ſacro baptiſmi. Et apte: vt ſicut peccatū ori
ginale a quo iuſtificātur: non ꝓpria volūtate ad
eos ꝑuenit ad carnalē originem: ita etiā p ſpūalē
regenerationē a xp̄o in eos gr̄a deriuatur. Et q̄
Salomon dormiēdo vnde z ſine motu liberi ar
bitrij conſecutus ſit donū ſapīe: vt patet. iij. Re.
iij. dicendū. q̄ nō metuit nec accepit tunc ſapiaz
ſed in ſomno declaratū eſt ei q̄ ꝓpter p̄cedēs de
ſiderū daretur ſibi ſapiētia. ¶ Eſt aūt iſte motꝰ
liberi arbitrij in deū qui requirit̄ in iuſtificatiōe
motus p fidem. Et rō ē ſm. b. Tho. vbi ſupra ar.
iiij. quia deus mouet aīam hoīs in iuſtificatione
ꝯuertendo eam ad ſe ipm̄. Vñ dicitur in ps. lxx
xiiij. Secundū aliā differētiā. Deus tu ꝯuerſus
viuificabis nos. Sed p̄ma ꝯuerſio mētis in deū
fit p fidem: ſm illud ad Hebre. xi. Accedentē ad
deum oportet credere quia ē. Et ideo motus fi
dei requirit̄ ad iuſtificationē. Requirit̄ autem
actus fidei in iuſtificatione q̄ntum ad hoc q̄ ho
mo credat deū eſſe iuſtificatorē hominū p myſte
riū xp̄i: ſm illud ad Ro. iiij. Credenti ei qui iuſti
ficat impiū: imputabit̄ ei ad iuſticiā. Et quia mo
tus fidei ñ eſt pfectus niſi ſit charitate informatꝰ
ideo in iuſtificatione impij cū motu fidei: eſt etiā
motus charitatis. Mouetur aūt liberꝫ arbitriuz
in deū ad hoc: q̄ ſe ei ſubijciat. Vñ etiam cōcur
rit ſimul z actus timoris filialis: z actus humili
tatis. Cōtingit. n. vnū z eundē actum liberi arbi
trij: diuerſaꝝ virtutū eſſe: ſm q̄ vna imperat z a
lia impatur: ꝓut actus eſt ordinabilis ad diuer
ſos fines. §. III.

Requiritur et tertiuz

in iuſtificatione. ſ. motus liberi arbitrij in pecca
tum deteſtanduz: iuxta illud p̄s. Dixi confitebor
aduerſū me iniuſticiā meā dño: z tu remiſiſti im
pietatem peccati mei. Vñ etiam. b. Augu. Nemo
poſtq̄z fuerit ſue volūtatis arbiter cōſtitutus: po
teſt nouā inchoare vitam: niſi eum peniteat ve

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

teris vite:de pe.di.i.tres ſunt. Et hoc ſic declarat
b.Tho.vbi ſupra arti.v. Juſtificatio impij eſt qui
dam motus:quo mouetur hūana mens a deo a
ſtatu peccati in ſtatū iuſticie:ſicut aūt ſe hꝫ corpꝰ
aliqꝺ motū localiter ab aliquo mouēte ad duos
terminos.ſ.a quo ⁊ ad quem:ita ſe debet habere
anima in motu iuſtificationis ꝑ liberꝫ arbitrium
Sed in motu locali corpoꝝ manifeſtuꝫ eſt: ꝙ ita
ſe habet corpus motū quod recedit a termino a
ꝗ ⁊ accedit ad terminū ad quem:ita ⁊ mēs hūa/
na cū iuſtificatur:oportet ꝙ ꝑ motum liberi ar/
bitrij recedat a peccato ⁊ accedat ad iuſticiā. Re
ceſſus aūt in motu liberi arbitrij itelligitur per
deteſtationē ſicut acceſſus intelligitur ꝑ deſide/
rium. Sic ergo oportet in iuſtificatione impij ꝙ
ſit duplex liberi arbitrij motus. Unus quo ten/
dat i dei iuſticiā quaſi terminū ad quem. Alius
quo tendat in deteſtationē peccati: vt terminum
a quo recedit. ¶ Et ſi arguatur in ꝯtrarium ſic:
ſi in iuſtificatione requiritur motus liberi arbitrij
ad deteſtationē peccati:cū oporteat ſingula dete
ſtari:tūc requiretur magnū tēpus ad recogitan
dū ſingula:cum tñ iuſtificatio fiat in inſtāti vt di
cetur. Rñdit.b.Tho.ꝙ in tpe ꝓcedente iuſtifica
tionē:oportet ꝙ homo ſingula peccata que com
miſit deteſtetur quoꝝ memoriā habet. Et ex tali
ꝯſideratione ꝓcedenti ſequūtur in anima quidā
motus deteſtantes. Uniuerſaliter oīa peccata
cōmiſſa:inter que etiā includūtur obliuioni tra
dita. Et qꝛ vt dr̄ de pe.diſt.vij. Apud deū nullas
patitur moras venie ꝯuerſio: cū ſubito qs ꝯteri
tur ⁊ iuſtificatꝛ. Debet tñ ſuprueniens ſingula pec
cata recogitare ⁊ deteſtari ſm̄ pe. §.IIII.

Ex predictis tribus ſe/

quitur quartum.ſ.peccatoꝝ remiſſio:que vtiqꝫ ī
inſtāti fit ſicut infuſio grē. Unꝰ glo.ſup illud Act.
ij. Factus eſt repēte de celo ſonus tanqꝫ aduenie
tis ſpūs vehementis:dicit glo. Neſcit tarda mo
limina ſpūs ſancti grā. Hoc autē ſic declarat.b.
Tho.vbi ſupra arti.vij. Tota iuſtificatio impij ori
ginaliter ꝯſiſtit in infuſione grē. Per eam enim
liberꝫ arbitriū mouetur:⁊ culpa remittitur. Gra
tie aūt infuſio fit in inſtāti abſqꝫ ſucceſſione. Cu
ius rō eſt quia ꝙ aliqua forma ſubito nō impri
matur ſubiecto:ꝯtingit ex hoc ꝙ ſubiectum non
eſt diſpoſitū:⁊ agens indiget tpe ad hoc ꝙ ſubie/
ctū diſponat. Unꝰ videmus ꝙ quia diaphonū eſt
ſubito diſpoſitū ad recipiendū lumē: ſubito illu
minatur a corpe lucido in actu. Dictū eſt aūt ſu/
pra:ꝙ deus ad hoc ꝙ grām infundat aīe:non re
quirit aliquam diſpoſitionē niſi quā facit. Facit
aūt huiuſmodi diſpoſitionē grē:qñqꝫ quidē pau
latim ⁊ ſucceſſiue vt dictū ē ſupra. Cū enim agēs
naturale ñ poſſit ſubito diſponere materiā:ꝯtin/
git ex hoc ꝙ aliqua indiſpoſitio eius qꝺ reſiſtit ī
materia citius diſponit. Cum igitur virtus diui
na ſit infinita:poteſt qꝫtumcūqꝫ materiā creatam
ad formam diſponere:multo magis liberum ar
bitriū hoīs cuius motus pōt eſſe inſtantaneus
ſm̄ naturā. Sic igitur iuſtificatō impij fit a deo ī
ſtanti. Motus igiť liberi arbitrij in iuſtificatiōe
ꝯcurrens eſt ꝯſenſus ad deteſtandū peccatuꝫ ⁊
accedendū ad deum:qui quidē ꝯſenſus ſubito
fit. Contingit aūt ꝙ precedit aliqua deliberatio:
que ñ eſt de ſubſtantia iuſtificatiōis:ſed via in iu
ſtificationē:ſicut motus localis eſt via ad illumī
nationē ⁊ alteratio ad generationē. Liberꝫ etiāꝫ
arbitriū in iuſtificatione ſimul deteſtať peccatū:
⁊ ꝯuertit ſe ad deū:ideo enim deteſtať peccatum
qꝛ eſt cōtra deū ſicut corpus qꝺ mouetur ſimul
recedit a termino a quo:⁊ accedit ad terminum
ad quē. ¶ Notandū etiam ꝙ qꝫuis iſta quatuor
ſint ſimul tpe qm̄ fiunt in inſtanti ordine tñ natu
re:grē infuſio que eſt cā omniū alioꝝ triū:eſt
prior ſicut cā eſt prior effectu:⁊ hoc ex pte dei iu
ſtificantis. Sed ex parte hoīs iuſtificati videtur
prior remiſſio culpe:qꝫ infuſio grē ordīe nature.
Datur exemplū in ſole. Nam ſol ꝑ ſuā lucē opať
ad remouendū tenebras. Et ex pte quideꝫ ſolis
prius eſt illuminare:qꝫ remouere tenebras. Ex
parte aūt aeris illuminādi prius ē purgare tene
bras qꝫ conſeq lumē ordine nature qꝫuis ſimul
ſint tpe. Et ſm̄ hoc intelligiť illud.b.Amb.xxxij.
q.i. Cū renūciatur improbitati:ſtatim aſſiſtiť vir
tus. Egreſſus enim malicie:vtutis opať ingreſ/
ſum. Eodēqꝫ ſtudio quo viciū excluditur:inno/
centia copulatur. §.V.

Notandum antem

ꝙ iuſtificatio
impij eſt maximū opus dei:ſm̄ magnitudinē eiꝰ
quod fit:⁊ eſt aliquo mō miraculoſū. Quantum
ad primū aliqꝺ opus dr̄ magnū ex pte mōi agē/
di:⁊ ſic opus creationis eſt maximū:in quo ex ni
hilo fit aliqd. Secūdo modo dr̄ opus magnum
ꝓpter magnitudinē eius qꝺ fit. Et ſm̄ hoc maiꝰ
ē opus iuſtificationis impij:ꝗ terminať ad bonū
eternū diuine ꝑticipationis:qꝫ creatio celi ⁊ ter/
re que terminať ad bonuꝫ nature mutabilis. Et
iō cum Aug.dixiſſet:ꝙ magis ex impio fiat iuſtꝰ
qꝫ creare celū ⁊ terrā:quaſi rōnem aſſignās ſub
dit. Celum.n.⁊ terra tranſibit. Predeſtinatorum
aūt ſalus iuſtificatio ꝑmanebit. Sciendū etiā ꝙ
magnū qꝺ fit dicitur aliqd dupl̄r. Uno mō ab/
ſolute. Et hoc mō donū glorie ē maius dono grē
iuſtificantis impiū. Et ſic etiā ſanctoꝝ glorifica/
tio ē maius qꝫ iuſtificatio impij. Alio mō dicitur
aliquid magnū quātitate ꝓportionis:ſicut dicit̄
mōs puus ⁊ miliū magnū. Et hoc mō donū grē
iuſtificantis impiū:ē maius qꝫ donū beatifican/
tis iuſtū:qꝛ plus excedit dignitatē impij donum
grē:q impius erat dignus pena:qꝫ donum glē di
gnitatē iuſti:g ex hoc ipo ꝙ eſt iuſtificatus eſt di
gnus gloria. vñ.b.Augu.ibidem dicit. Judicat q
pōt. Utrꝫ maius ſit angelos iuſtos creare:qꝫ im/
pios iuſtificare. Certe ſi equalis ē vtrūqꝫ potētie

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hoc tamē ē maioris miſericordie: vñ ⁊ pſ. cxliiij. Miſerationes eius ſup oīa opa eius. Et in collecta. Deus q oīpotentiā tuam maxime pcendo ⁊ miſerando manifeſtas ⁊c̄. Et bonū gr̄e vnius eſt maius q̄ȝ bonū nature vniuerſi. Quō aūt ſit iuſtificatio miraculoſa: ſic declarat. b. Tho. vbi ſupra arti. x. In opibus miraculoſis tria pñt inueniri: quoꝝ vnum ē ex pte potentie agentis: quia ſ. ſola diuina virtute fieri pñt. Et hoc mō tā iuſtificatio impij q̄ȝ creatio mundi: ⁊ oē opus qd̄ a ſolo deo fieri pōt: pōt dici miraculoſū. Secūdo in quibuſdā opibus miraculoſis inueniť q̄ forma inducta ē ſupra naturalē potentiā talis materie Sicut ſuſcitatio mortui ē ſupra naturalē potentiā talis corpis. Et q̄ſtuȝ ad hoc iuſtificatio impij ñ eſt miraculoſa: qꝛ naturaliter aīa eſt gr̄e capax eo enim q̄ facta eſt ad imaginē dei: ē capax gr̄e. Tertio mō in opibus miraculoſis inueniť aliqd pter ſolitū ⁊ ꝯſuetum ordinē cauſādi effectū: ſicut cū aliqs infirmus aſſeqtur ſubito ſanitatem pfectam: pter ſolitum curſū ſanatōnis q̄ fit a natura vel arte. Et q̄ſtum ad hoc iuſtificatio impij qn̄qȝ ē miraculoſa qn̄qȝ ñ. Eſt enim iſte cōis et ꝯſuetꝰ curſus iuſtificationis: vt deo mouēte interiꝰ animā homo ꝯuertať ad deū. Primo quidē ꝯuerſione impfecta: ⁊ poſtea deueniat ad pfectā: vnde dr̄ de pe. di. ij. Nemo repēte fit ſūmus: ſȝ a minimis quiſqȝ inchoat vt ad maiora pueniat. Qn̄qȝ vero tā vehemēter deus aīam mouet: vt ſtatī quādā iuſticie pfectionē aſſequať: ſicut fuit in ꝯuerſione ſancti Pauli: adhibita etiā exteriꝰ miraculoſa pſtratione. Et ideo cōuerſio Pauli tanq̄ȝ miraculoſa in eccleſia cōmemorať celebriter.

De merito q eſt effectus gr̄e coopantis. c. vij.

MEritum hominis apud deū eſſe non pōt: niſi ſm pſuppoſitioneȝ diuine ordinationis: vt. ſ. id hō ꝯſequať a deo p ſuā opationē q̄ſi mercedē ad qd̄ ei deus v̄tutē opandi deputauit mouens ſeipm ad agēdū p liberꝝ arbitriū. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. pͣ 2ͤ. q. cxiiij. ar. i. q̄ meritū ⁊ merces ad idē referūtur. Id. n. merces dicitur qd̄ alicui recōpenſať p precio opis ſui vel laboris: quaſi quoddā p̄ciu ipius. Unde ſicut reddere iuſtū preciū p re accepta ab aliquo ē actus iuſticie: ita recōpenſare etiā mercedē laboris vł opis alicuius: ē actus iuſticie. Iuſticia aūt ē quedā equalitas. Et ideo iuſticia ſimplex ē inter eos inter quos ē equalitas ſimpliciter. Sȝ iter eos inter quos ñ eſt ſimplr̄ eq̄litas: ñ eſt etiā ſimplr̄ iuſticia: ſed ſm quid. i. quidā modus iuſticie pōt eſſe. Sicut inter patrē ⁊ filiū: vel inter dñm ⁊ ſeruū ñ eſt iuſtū ſimplr̄ ſed quidā modꝰ iuſticie pp inequalē diſtantiā eoꝝ. In his ergo in quibus ē ſimplr̄ rō iuſti: eſt ⁊ ſimplr̄ rō mercedis ⁊ meriti

Sed in his in qbus ñ eſt ſimplr̄ rō iuſti ſȝ ſm qd vt ꝯtingit inter equale multū vt inter prem ⁊ filiū: ibi ñ eſt ſimplr̄ rō meriti ⁊ mercedis: ſed ſm aliquē modū in q̄ſtum. ſ. ibi ſuať rō iuſticie aliq mō ⁊ ſi ñ pfecte. Et ſic aliquid dr̄ mereri filius a pr̄e: ⁊ ſuus a dño. Manifeſtū ē aūt q̄ inter deū ⁊ hoīem ē maxima ineq̄litas qꝛ in infinitū diſtāt ⁊ totū qd̄ eſt hoīs bonū: eſt a deo. Uñ ñ pōt eſſe iuſticia hoīs ad deū ex ſuis opibus ſm abſolutam equalitatē: ſȝ ſm pportionē quandā: in q̄ſtū. ſ. quilibet opatur ſm modū ſuū. Modus autē ⁊ menſura v̄tutis hūane ē a deo in hoīe. Et vt dictū ē meritū hoīs apud deū eſſe ñ pōt: niſi ſm pſuppoſitionē diuine ordinatōis. Et ex hoc ſequiť q̄ deus ex opibus nr̄is nō efficitur ſimplr̄ debitor nobis: ſed ſibi ipi inq̄ſtum debitū ē vt ſua ordinatio impleať. Ordinauit. n. q̄ hō faciēdo bona opa p liberꝝ arbitriū: motū tñ p grām ſuā: ꝯſequatur vitā eternā. Cū enim coronat merita noſtra: remunerat munera ſua: qꝛ. ſ. ipſe dedit virtutem opandi gratis. §. I.

De merito igitur humano ſciendū pmo: q̄ ſine gr̄a mereri nullo mō hō pōt vitam eternā in innocētia ꝯſtitutus. Rō eſt ſm. b. Tho. pͣ 2ͤ. q. cxiiij. ar. ij. qꝛ ex inſtitutiōe diuine puidētie ē vt nihil agat vltra virtutē ſuā Sȝ vita eterna eſt quoddā bonū excedēs pportionē nature create: ⁊ excedit cognitionē ⁊ deſideriū eius: ſm illud. i. Cor. ij. Oculus ñ vidit: nec auris audiuit: nec i cor hoīs aſcēdit: q̄ prepauit deus diligētibus ſe. Et inde eſt q̄ nulla natura creata eſt ſufficiens pncipiū actus meritorij vite eterne niſi addať aliqd diuinū ſupnaturale qd̄ gr̄a dr̄. Sȝ ſi in hoīe addať peccatū: vt ꝯtingit in oībus natura viciata in adā ſaltē p originale: nō pōt qs mereri ſeu actū meritoriū agere: niſi priꝰ excludať peccatū qd̄ fit p grām. Ad hoc pōt facere qd̄ ait Greg. di. xl. Quelibet occulta loca aīaȝ ſine gr̄a ſaluare ñ pñt. Nā ⁊ Loth in ciuitate iter peſſimos ſodomitas iuſtus fuit: in monte peccauit. ſ. cū filiabus. Sȝ qd iſta dicimus cū maiora nouerimus. Quid iucūdius celo: qd ſecuriꝰ paradiſo ⁊ tñ Adam peccādo de padiſo expulſus ē Angelus d̄ celo eiectus: hec ille: quū fuit in gr̄a ñ fuit eiectus ſȝ poſtea eā p peccatū amiſit. ¶ In gr̄a aūt ꝯſtitutus mereť p opa ſua bona vitam eternā ex cōdigno ex pte gr̄e. Ex congruo: ex pte liberi arbitrij: Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. pͣ 2ͤ. vbi ſupra ar. iij. Opus meritoriuȝ pōt duplr̄ ꝯſiderari. Uno mō ſm q̄ pcedit ex libero arbitrio. Alio mō ſm q̄ pcedit ex gr̄a ſpūs ſācti. Si ergo ꝯſidereť ſm ſubſtantiā opis: vt ſm q̄ pcedit ex libero arbitrio: ſic ñ pōt ibi eſſe cōdignitas ppter maximā inequalitatē. Et ſm hoc dicebat apl̄s Ro. viij. Non ſunt cōdigne paſſiones hꝰ tpis ad futurā glām. ſ. q̄ſtum ad ſubſtantiam opis. Sȝ eſt ibi congruitas pp quandā eq̄litatē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓportionis. Congruū.n.videtur vt opanti ſcōm
ſuā virtutē: deus ſm excellentiā ſue ṽtutis recō
penſet. Si aūt loquamur de ope meritorio: ſcōm
ꝙ ꝓcedit ex grā ſpūs ſancti: ſic ē meritoriū ex cō
digno. Sic.n.valoꝛ meriti attendit̄ ſm virtutē
ſpūs ſancti mouētis nos in vitā eternā: ſm illud
Jo.iiij. Fiet in eo fons aque ſaliētis in vitā eter
nā. Attēdit̄ etiā ꝓciū opis ſm dignitatē grē: per
quā hō ꝯſoꝛs factus diuine nature adoptat̄ in fi
liū dei. Cui debet̄ hereditas ex ipo iure adoptio
nis ſm illud ad Ro.viij. Si filij ⁊ heredes. Vnō
grā ſpūs ſancti ſi ñ ſit ſilis glē in actu: ē tñ ſilis ī
ṽtute: ſicut ⁊ ſemē arboꝛis in q̄ ē virtus ad totā
arboꝛē. Notandū ēt ſm.b.Tho.vbi ſupꝛa art.v.
ꝙ nemo pōt ſibi mereri pꝛimā grām: tū qꝛ oīme
meritū repugnat grē.i.q.i.ait Leo papa. Grā ſi ñ
gratis dat̄ grā non eſt: tū qꝛ vt dictū eſt: excedit
ꝓportionē nature: tū etiam qꝛ añ grām in ſtatu
peccati hō hꝫ impedimentū ꝓmerendi grām.ſ.
ipm pctm̄. Retractauit aūt ante qō aliqñ dixe
rat.ſ.fidē eſſe ex nobis a deo: ⁊ ſic ꝯſeqtur pꝛimā
grām. Vñ non pōt eſſe meritoꝛius ꝑme grē. Cū
igitur dr̄ ꝙ ꝑ fidē iuſtificat̄ hō: ñ ſic eſt intelligē
dū ꝙ fides mereat̄ iuſtificationē.ſ.credēdo. Sꝫ
dū iuſtificat̄ hō credit: eo ꝙ motus fidei reqrit̄
ad iuſtificationē vt dictū eſt. Et ꝙ dr̄ deus dare
grām ñ niſi dignis: ñ ita intelligēdū ē ꝙ ꝑus ipſi
fuerint digni: ſꝫ deus fecit eos dignos. .§.II.

Sciendum etiam ſecū

dum.b.Tho.vbi ſupꝛa ar.vi.ꝙ nullus pōt alteri
mereri pꝛimā grām ex condigno niſi xp̄s. Rō ē
qꝛ vnuſquiſqꝫ nr̄m mouet̄ a deo ꝑ donū grē: vt
ipe ad vitā eternā ꝑueniat. Et iō meritū cōdigni
vltra iſtā motionē ñ ſe extendit. Sed aīa xp̄i mo
ta ē a deo ꝑ grām: ñ ſolū vt ipſe ꝑueniret ad vitā
eternā: ſed etiā ad alios induceret in gloꝛiam: in
q̄tū ē caput ⁊ auctoꝛ ſalutis: ſm illud ad Heb.
Qui multos filios in glā adduxerat ⁊c. Sꝫ me
rito cōgrue pōt quis mereri alteri pꝛimā grām.
Quia.n.hō in grā ꝯſtitutus adimplet voluntatē
dei: congruū eſt ſm amicitie ꝓportionē: vt deus
impleat voluntatē eius in ſaluatione alteri⁹. Li
cet poſſit hr̄e q̄nqꝫ impedimentū ex ꝑte illius c̄
purificationem deſiderat. Et ſic intelligit̄ illa au
ctoꝛitas Hiere.xv. Si ſteterit Moiſes ⁊ Samu
el corā me: ñ eſt aīa mea ad ppl'm iſtū. Erat enim
impedimentū ex ꝑte illoꝝ de ꝑplo. .§.III.

Gratia eſt pꝛincipium

meriti ꝑncipalius ꝑ charitatē q̄ꝫ ꝑ alias ṽtutes
Vñ xp̄s dixit Jo.xiiij. Si qs diligit me diligetur
a patre meo: ⁊ ego diligā eū ⁊ manifeſtabo ei me
ipm: qō ꝑtinet ad vitā eternā.ſ.manifeſtatio dei.
Pro cuius declaratione dicit.b.Tho.vbi ſupꝛa
ar.iiij. Qꝛ hūanus act⁹ hꝫ rōnem merēdi ex duo
bus vt dictū eſt. Pꝛimo ⁊ ꝑncipaliter ex diuina
oꝛdinatōne: ſm ꝙ actus dr̄ meritoꝛius eē illius

boni: ad qō homo diuinitus oꝛdinat̄. Secūdo
ṽo ex ꝑte liberi arbitrij in q̄tum hō hꝫ ꝑ ceteris
creaturis vt ꝑ ſe agat volūtarie agens: Et q̄tum
ad vtrūqꝫ ꝑncipalitas meriti penes charitatem
ꝯſiſtit. Pꝛimo.n.ꝯſiderandū ē ꝙ vita eterna in
dei fruitōne ꝯſiſtit. Motus aūt hūane mētis ad
fruitionē diuini boni ē ꝓpꝛius actus charitatis
ꝑ quem oēs actus aliaꝝ virtutū oꝛdinant̄ i hūc
finē: ſm ꝙ alie ṽtutes imꝑant̄ a charitate: ⁊ ideo
meritū vite eterne ꝑmo ꝑtinet ad charitatem: ad
alias aūt ṽtutes ſecūdario ꝙ ſm eoꝝ actus impe
rātur a charitate. Similiter manifeſtū ē: ꝙ id ꝙ
ex amoꝛe facimus: maxime volūtarie facimus.
Vñ etiam ſm ꝙ ad rōnem meriti reqritur ꝙ ſit
volūtariū: ꝑncipaliter meritū charitati attribui
tur. ¶ Sciendū etiā ꝙ nullus pōt ſibi mereri re
parationē poſt lapſū: nec merito cōdigni: nec me
rito congrui. Merito quidē cōdigni hoc nō pōt
ſibi mereri: qꝛ rō huius meriti pēdet ex motōne
diuine grē: q̄ maxime interrūpit̄ ꝑ ſeq̄ns pecca
tū. Meritū etiā congrui quo quis meret̄ alteri
pꝛimā impedit̄ ne ꝯſequat̄ effectū in eo cui quis
meret̄. Multo ergo magis impedit̄ talis meri
ti efficacia: ꝓp impedimentū q̄ eſt etiā in eo q̄ me
retur: ⁊ in eo cui meret̄. Vtrūqꝫ.n.hoc in vnā ꝑ
ſonā ꝯcurrit. Vñ ſimplr̄ homo poſt lapſū poteſt
ſibi mereri repatione. Vñ Ezech.xviij.dr̄. Si a
uerterit ſe iuſtus a iuſticia ſua ⁊ fecerit iniqtatē:
oēs iuſticie eius ñ recoꝛdabunt̄. Vbi.b.Grego.
Conſiderandū nobis ē qꝛ in ꝑpetratione maloꝝ
nulla debet eſſe fiducia bonoꝝ p̄teritoꝝ: de peni.
di.iij. ¶ Notandū etiā ꝙ hō pōt mereri augmē
tū grē ⁊ charitatis i merito condigni: ſm.b.Tho.
vbi ſupꝛa ar.viij.huius rō eſt: qꝛ vt dictū eſt.
Illud cadit ſub merito cōdigni: ad qō motio di
uine grē ſe extendit. Motio aūt alicuius mouē
tis: ñ ſolū ſe extendit ad vltimū terminū motus
ſed etiā ad totū ꝓgreſſū in motu. Terminus aūt
motus grē ē vita eterna. Pꝛogreſſus aūt in hoc
motu eſt ſm augmētū charitatis vel grē: ſm illō
ꝓuer.iiij. Juſtoꝝ ſemita quaſi lux ſplendēs ꝓce
dit: ⁊ creſcit vſqꝫ ad ꝑfectū diē q̄ eſt glē. In quo
verbo.b.Gre.ſup Ezech. In iuſtoꝝ aīo bonū de
ſideriū atqꝫ intellectus lucis intime: iam ꝑs dici
ē. Sꝫ qꝛ vſqꝫ in finē vite in ṽtute ꝑficiūt ad ꝑfe
ctū diē: tūc veniūt qñ ad regna celeſtia ꝑducunē
ea luce quā ꝯſiderāt iā minus aliqd ñ habebūt:
de pe.di.ij.ñ reuertebātur. Et ſciendū ꝙ quoli
bet actu meritoꝛio meret̄ hō augmentū grē ſicut
⁊ grē ꝯſumationē: que eſt vita eterna. Sed ſicut
vita eterna ñ ſtatim reddit̄: ſed ſuo tpe: ita et grā
ñ ſtatim auget̄ ꝑ quodlibet opus meritoꝛiū: ſed
ſuo tpe: cū.ſ.aliquis ſufficiēter diſpoſitus eſt ad
augmentū grē. ¶ Item nota ꝙ ꝑſeuerantiā i bo
no vſqꝫ in finē nullus pōt mereri. Rō eſt ſm.b.
Tho.vbi ſupꝛa ar.ix.qꝛ iſta dependet ſolū ex di
uina motōne q̄ eſt ꝑncipiū oīs meriti. Sed deus
gratis donū ꝑſeuerātie largit̄ q̄buſcūqꝫ largit̄.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Nec obſtat: q2 p ea bñda oramus q̃ſi poſſimus eã mereri: q2 etiã q̃ ñ meremur orando impetramus. Nã ⁊ peccatores deus exaudit: veniã non merẽtes quã petũt ⁊ accipiũt. Alioqn fruſtra dixiſſet publicanus. Deus ppitius eſto mihi pctõri. Sitr ⁊ pſeuerã͛ donũ aliqs petẽdo a dõ ĩpetrat ſibi vel alij: q̃uis ñ cadat ſub merito. ·§. IIII.

De bonis tẽporalibus

quõ cadãt ſub merito ſic d̃clarat. b. Tho. pᵃ 2ᵉ. q. vi. ar. vi. Id qđ cadit ſub merito: ẽ pmiũ vt merces qđ hȝ rõnem alicuius boni. Bonũ aũt hoĩs ẽ duplex. Vnũ ſimplr: aliud ſm quid. Simplr quidẽ bonũ hoĩs eſt vltimus finis: ſm illud pſ. lxxij. Mihi adherere deo bonũ eſt. Et p ɔñs oĩa illa que ordinãtur vt ducẽtia ad hũc finẽ: ⁊ talia ſimplr cadũt ſub merito. Bonũ aũt hoĩs ñ ſimpliciter: ſed ſm quid: ẽ illud qđ ẽ ei bonũ vt nũc. Vel qđ eſt ei ſm aliqd eſt bonũ. Et hꝰ ñ cadunt ſub merito ſimplr: ſȝ ſm qd. Scđm ergo hoc dicendũ: ꝙ tpalia bona put ſũt vtilia ad opa ṽtutũ qbus pducimur ad vitã eternã: ſed hec directe cadũt ⁊ ſimplr ſub merito: ſicut ⁊ augmẽtũ grẽ: ⁊ oĩa illa qbus hõ iuuat̃ ad beatitudinẽ pᵒ pmã grãm. Tñ. n. dat̃ deus iuſtis de bonis tpalibus: ⁊ etiã de malis: q̃tũ eis expedit ad puenĩedũ ad vitã eternã: ⁊ in tm̃ ſunt ſimplr bona hꝰ tpalia. Vñ dr̃ in pſ. xxxvi. De timẽtibus deũ. Non deficiẽt oĩ bono. Et alibi. Nõ vidi iuſtũ d̃relictũ. Si aũt ɔſiderẽtur tpalia bõa ſm ſe: ſic ñ ſimplr bõa hoĩs: ſȝ ſm quid. Et ita ñ ſimplr cadũt ſub merito: ſed ſm qd. ſ. in q̃tũ hoĩes mouentur a deo ad aliq̃ tpaliter agẽda: ĩ qbus ſuũ ppoſitũ ɔſequũtur deo fouẽte: vt ſicut vita eterna ẽ ſimplr premiũ opm iuſticie p relationẽ ad motionẽ diuinã vt dictũ eſt ſupra: ita tpalia bona in ſe ɔſiderata hñt rõnẽ mercedis: hito reſpectu ad motionẽ diuinã: q̃ volũtates hoĩm mouent̃ ad hec ɔſequẽda. Lȝ interdũ in his hoĩes ñ hẽant rectã intentionẽ. Cũ aũt dr̃ Eccs. ix. Vniuerſa eque cũctis eueniũt iuſto ⁊ impio: bono ⁊ malo ⁊c̃. Hoc verꝫ eſt q̃tũ ad ſubſtantiã bonoꝝ ⁊ maloꝝ tpaliũ: ſȝ ñ q̃tũ ad finẽ. Nã p hꝰ boni manuducunt̃ in beatitudinẽ: ñ aũt mali. Itẽ ꝙ tpalia bona fuerint pmiſſa in veteri lege vt merces iuſticie: vt patet Deu. xviij. Dicit. b. Au. ꝙ in illis fuerũt figure futuroꝝ. ſ. ſpũalium bonoꝝ q̃ implẽtur in nobis.

Titulus decimus de donis ſpũs ſancti.

De ſeptem donis ſpũs ſancti in cõi. c. I.

Aſcendiſti in al

tum. Cepiſti captiuitatẽ. Dediſti dona hoĩbus. pſ. Nra tñ trãſlatio hȝ. Accepiſti dõa hoĩbꝰ: qđ põt exponi duplr. Accepiſti tu xpe d̃ quo pprie loquit̃ in hoĩbus. i. inter hoĩes ɔſtitutus accepiſti. ſ. a deo dona ſpũs ſancti. Vel dona q̃ a te infuſa in aplis intenſoꝝ deſideriozũ accepiſti: accepiſti: ex qbus miſiſti dona ſpũs ſcti copioſiſſime. Sȝ ſcḋo pmã lrãm quã inducit apls ad Ephe. Aſcẽdit xpũs in altũ abſolute: q2 ĩ ſupmũ locũ celi empirrei: q̃ nil altius. Vel in altũ crucis: cepit captiuitatẽ. i. multitudinẽ ſctõꝝ quã diabolus tenebat in limbo carceris obſcuri captiuã: pp debitũ originalis nõdũ ſolutũ. Et p crucẽ quidẽ de manibus eius liberãdo. In aſcẽſione aũt cepit. ſ. cecũ ducendo in celũ: ⁊ in poſſeſſionẽ celi mittẽdo ſeu ponẽdo. Poſt qđ d̃dit dona hoĩbus. i. aplis dona ſpũs ſancti. Vñ. b. Aug. dicit. Que dona? vtiqȝ ſpm ſanctũ: q tale donũ ẽ: qualis ẽ ipſe. Vere magnus dñs ⁊ magna miſericordia eius q donũ dat eq̃le ſibi. Donũ. n. eius ſpũs ſanctus ẽ a quo dono increato pcedunt in plurali ſeptẽ dona data hoĩbus. De qbus Iſa. xi. regeſcet ſup eũ. ſ. xpm hoĩem: ⁊ etiaȝ ſup q̃libet membꝝ xpi myſtici: ſpũs dñi. ſ. grã ſpũs ſancti: a qua fluũt dona ſiue ṽtutes infuſe. Spũs ſapiẽ ⁊ intellectꝰ: ſpũs ɔſilij ⁊ fortitudĩs: ſpũs ſcie ⁊ pietatis. Et replebit eum ſpũs timoris dñi. Quãuis aũt iſta dona ſpũs ſancti fuerint in oĩbus electꝭ dei: q fuerũt ĩ veteri teſtõ: tñ copioſius ⁊ vniuerſalius fuerũt data in nouo poſt xpi aſcenſionem aplis: ⁊ ipſis pdicãtibus p orbẽ alijs innumeris. Ubi etiã notandũ ꝙ grã iſta ſeptiformis. i. ſeptẽ donoꝝ: amittit̃ p quodlibet mortale pctm̃. Et iõ ſtatutũ fuit antiqtus vt p quolibet mortali ĩponeret̃ pnĩa ſeptẽnis: vt pȝ. xxxij. q. i. Predicãdũ: vt ſ. ſicut p pctm̃ abiecit a ſe ſeptiformẽ grãm ſpũs ſancti: ita p ſeptennẽ pnĩam ſatiſfaciat ⁊ recuperet eã. In cuius figurã hr̃: ꝙ maria ſupbiens ⁊ murmurãs ɔtra Moiſẽ: infecta lepra ſtetit ſeptẽ diebus ex̃ caſtra: ⁊ poſtea ſanata. Nume. xij. Et hoc ponit̃. xxxiij. q. xi. hoc ipm. §. ſeqn. in glo. ·§. I.

Fuerunt autem et ſunt

figurata iſta ſeptẽ dona multiplr in veteri ⁊ nouo teſtõ. Dona. n. ipa put letificãt ciuitatẽ eccleſie militãtis: vel aĩam rõnalẽ: adaptant̃ ſeptẽ ſeptẽnarijs. Primo quidẽ in ſeptẽ diebus qbus formatus ẽ mũdus. Sic mũdus minor format̃ vt ſit pfectus p iſtũ ſeptẽnariuȝ. Prima. n. die facta ẽ lux: ſignãs donũ timoris: p quẽ incipit deum efficaciter cognoſcere: q2 initiũ ſapiẽ timor dñi. Secũda die fit firmamentũ diſtinguens aq̃s ab aqs. i. firmitas ſãcte ɔuerſionis: p donũ ſcĩe diſcernẽs falſas doctrinas ⁊ ſuaſiones et exempla ad malũ: vt inferiores ab aqs ſupioribus vere doctrine ſuaſionis ⁊ exẽploꝝ. Tertia die in arrida ſegregata ab aqs: germinent virentẽ herbaꝝ flores ⁊ fructus: q2 ſegregatus hõ ab aqs falſaꝝ opinionũ de idolis ⁊ ſupſtitionibus: p pietatem colit verꝫ deũ: pducens flores ſanctoꝝ deſideriorũ: herbas ſalutariũ verboꝝ: ⁊ fructus operꝫ miſericordie ⁊ pietatis in proximos ſubueniendo